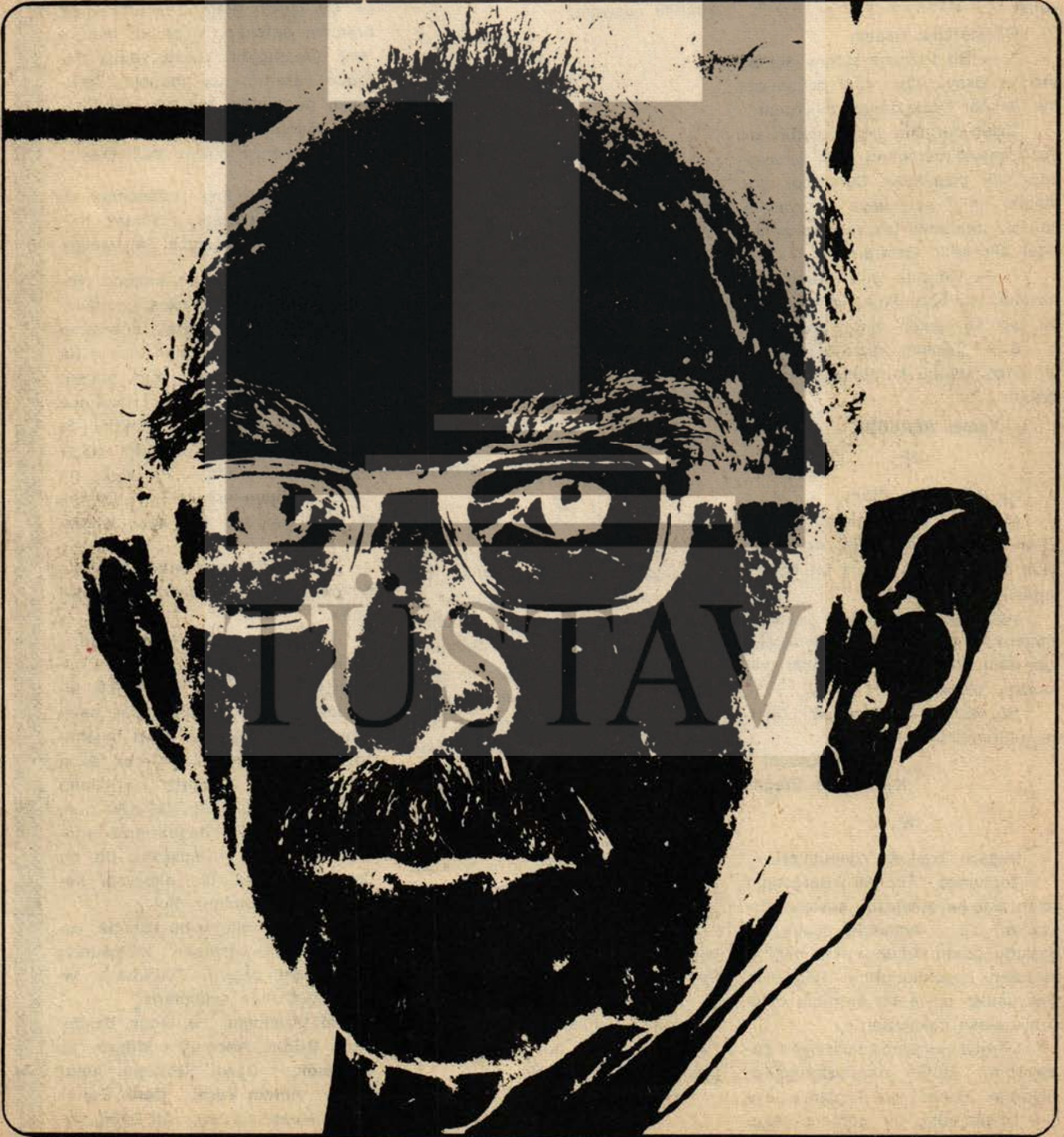

TOPLUM

HAFTALIK SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ ★ 23 NİSAN 1972 ★ SAYI : 4 ★ FİYATI 250 KURUŞ

okurlarından Toplum'a

Sayın TOPLUM Dergisi scrum-
lu yöneticileri;

Derginiz bir umut ışığı gibi
parladı. Çok yaşamasını dileriz. Bu
mektupla hem sizleri kutlamak ve
hem de dileklerimizi duyurmak isti-
yoruz.

Dileklerimiz kısaca,

1 — Bir tartışma sütunu açma-
nızı ve okuyuculara fikir beyan et-
me imkânı sağlamanızı diliyoruz.

Zaten derginin, genel politik, si-
yasi, sosyal demokrat yanı (anaya-
sacı sol) çizgidedir. Buna çok se-
vindik. (millî sol) veya (anayasacı
sol) sol cephenin tek yaşayan ve ik-
tidar alternatifi kısmıdır.

2 — Dergide çok önemli bir
noksan: işçi sorunlarını izleyen özel
bir işçi sayfasının olmayışıdır.

3 — Toplum, öncülük ederek
bir kitap kulübü kurulmasını sağla-
malıdır.

Temel ALPTÜRK - ANKARA

*

Sayın Turhan Erker,
Merakla beklediğimiz «TOP-
LUM» Ereğliye de geldi. İlk sayışı
bitti, ikincisi daha büyük bir ilgi ile
kayıyor.

Halka ve demokrasiye inanma-
yanlara karşı verdiğiniz savaşta,
tüm demokratik düzen taraflıları yan-
nızda olacaktırlar.

Bu vesile ile başarılar diler,
saygılarımı sunarım.

Kemâl Anadol

(Karadeniz) Ereğli

*

Değerli Toplum Yöneticileri,
Toplumca Toplum Dergisinin
yayın alanına atılmasını sevinçe kar-
şıladım. Yayın alanında büyük bir
boşluğu doldurduğunuz için hepini-
ze içten teşekkürlerimi bildiririm.
Okuyucular böyle bir derginin özle-
mini çoktan çekiyorlardı.

Dergiyi çevremde tanıtmaya ça-
hşıyorum. Bütün arkadaşlarıma ö-
vüyorum. Bana: «şu Toplum'u öve
öve bitiremedin, bir görelim baka-
lim» diyorlar. «Dediklerinden fazla-

sını bulduk» diyorlar. Bütün okuyu-
cu arkadaşlarımla da yaptığımı yap-
malarını ve Toplum'a okuyucu ka-
zandırmalarını istiyorum.

Toplum'a başarılar, yayınında
uzun yaşamlar diler, içtenlikle say-
gılarımı sunarım.

Dostunuz

Hüseyin Deniz

Ceylanpınar - URFA

*

Büyük özlemimiz Toplum'a
Basınımdaki boşluğu doldu-
ran dergimizin başarısının devamlı
olacağına inanıyoruz. Uzun zaman-
dır böyle bir derginin özlemini çek-
mekteydik. Sizi yeren mektuplar
«Toplum Ailesini» etkilemez. Hede-
fimiz cehaleti yıkmak olacaktır. Top-
lum'un güçlü kalemlerinin tüm zih-
niyetleri gerçeklerle aydınlatacağı i-
nancındayız.

İşığımız, güvencimiz Toplum'a
tüm içtenliklerimizle selâmlar...

Günay - Leylâ - ANKARA

*

Toplum'u candan kutlamak ge-
rek. Sevinç içinde karşıladık. Top-
lum'da yazdığınız gibi böyle bir or-
tamda bir dergi çıkartmak tutucu
ve çıkarıcı çevrelerce çelmelenmek
istenecek amma, yılmadan mücadele-
lenizi sürdürmek derginin yayın ha-
yatının uzun ömürlü olmasını sağ-
layacak. Dergi bizlerin desteğiyle ge-
lişerek büyüyerek ve layık olduğu
gerçek yerini alacaktır. Bugün bi-
linen bir gerçek de okunacak bir
günlük gazetemizin olmayışıdır. Bu
da aradığımız yazarların günlük ba-
sını organlarında yazı yazamamala-
rı.

Bir isteğimiz de derginin iki-
buçuk lira gibi bir fiyatta olması.
Bu da biz gibi harçlığından kesip
de alan için biraz yüksek fiyat.
Mümkünse yeniden bir fiyat ayarla-
ması yapılabilir mi? Yapılırsa bu
bizi çok mutlu kılacak.

Hürmetler.

Özgür Özbay (15 kişi adına)

KONYA

TÜRK AYDININA MEKTUP

Kardeşim, aydın arkadaşım...

Toplumların bunalım dönemle-
rinde görülen bir tehlikeli hastalık
vardır: Bu toplumsal hastalık, ça-
resizlik dönemlerinde ve bunalımın
zirvede olduğu zamanlarda kendini
gösterir. Adı: Bikkilik ve Umursa-
mazlıktır. Özellikle «bilenlerin sus-
ması» gibi bir büyük tehlikeyi de
beraberlerinde getirir.

Yıllardır söylenen doğruların
hiçbir sonuç vermemesi ve hele ters
sonuçlar yaratması, savunulan doğ-
ruları bir süre terketmek gibi kötü
bir çözülmeyi getirir. Aslında araş-
tırılması gereken, kullanılan metod-
ların geçerliğidir. Yoksa, yanlış me-
todun yarattığı acı sonuçlar savu-
nulan gerçeklere toz bile kondura-
maz. Gerçekler gene ortadadır ve
sorunlar henüz çözüm beklemekte-
dir.

Hastalık tedavi edilecektir ve
ilâcı da vardır. Halka inanmak, hal-
ka güvenmek... Kısaca halk sevgi-
si...

Yapılmak gereken, metodu (yö-
netimi tartışmaktır. Yoksa, umutsuz-
luk hastalığına kapılarak, susmanın
veya sessizce ağlamanın, sonra da
gerçeklere sırt çevirmenin zamanı
değildir. Demokratik sol düşünce
ergeç bu dönemin güçlüklerini de
yenecektir. Yeter ki, gerçeği anlat-
maktan bıkmayalım. Bir kere, on
kere, yüz kere anlattık mı? Demek
ki yeter değil... Bin kere anlata-
lım...

Bizim silâhımız kafalarımızdır...
Kavgaya kafamızla, fikirlerimizle gi-
relim...

Bir grup sosyal demokrat genç
ve memur «TOPLUM okurunun ha-
zırladığı» bu yazıyı, bir örnekle bi-
tirelim: Halkla konuşmaktan çeki-
niyorsanız veya buna fırsat bulami-
yorsanız, o zaman size çok daha
kolay bir yol öğretiriz. Her hafta
Cuma günü 10 adet TOPLUM alın,
köydeki, kentteki dostlarınıza gön-
derin. Böylece, siz sussanız da, bu
davranışınız ile, hiç olmazsa, ko-
nuşanlara yardımınız olur.

Türk aydınlarını bu konuda, ya-
ni «bıkmak - susmak» konusunda
düşünmeye çağırır, TOPLUM'u ve
TOPLUMCU'ları selâmlarız.

**Kemâl Obalıoğlu, S. Acun Özkan,
Sami Gürün, Necmettin Kayalı, M.
Obalıoğlu, Canel Sertkaya, Alper
Vural, Abidin Vural, Cenk Erdur-
muş, Mustafa Pelin, Ali Pelin, Or-
han İmren,**

TOPLUM'DA BU HAFTA

TOPLUM'dan

CHP İL BASKANLARI KURULTAY İÇİN NE DÜŞÜNÜYORLAR

- ① Olağanüstü kurultaya gerek görüyor musunuz?
- ② Olağanüstü kurultaya hangi delegeler katılmalı?
- ③ Kurultayda Parti meclisine güven oyu verecek misiniz?

TOPLUM, Olağanüstü Kurultay arifesinde, ne düşündüklerini öğrenmek için CHP il başkanlarına üç soru sordu. Bu ilginç anketi 15, 16 ve 17'nci sayfalarda bulacaksınız.

Geçen hafta CHP'de meydana gelen gelişmelerin perde arkası da olaylar kadar ilgi çekici 4'üncü sayfada başlayan CHP haberinde, «kavga»nın bilinmeyen yönleri anlatılıyor.

- 6'ncı sayfada Halûk Ülman'ın,
- 9'uncu sayfada Ahmet N. Yücekök'ün,
- 11'inci sayfada Mehmed Kemal'in,
- 18 ve 19'uncu sayfalarda Nimet Arzık'ın yazıları yer alıyor.
- Turhan Selçuk'un karikatürü 8, Nezh Danyal'ın karikatürü 10'uncu sayfalarda.
- 19, 20 ve 21'inci sayfalarda dış olaylar var.
- Ekonomi 23, TV 26, Basın 27'nci sayfalarda.
- Faruk Güvenç'in müzik, Amer Atilla'nın tiyatro yazıları ise 28 ve 29'uncu sayfalarımızda.

Ay gezisinde kullanılan araç ve aygıtların kaç malolduğunu hiç düşündünüz mü? 24 ve 25'inci sayfalarda, Ay'da kullanılan aygıtların fiyat listesi yer alıyor.

Olaylı Ankaragücü-Besiktas maçının yankıları sürüyor ama, kimse işin biraz daha derinine inmek gereğini duymuyor. Oysa, suçlu sadece futbolcular mı? Hincal Uluç, 30 ve 31'inci sayfalarda bu sorunun cevabını veriyor.

Sevgili TOPLUM Okurları,

Geçen hafta CHP'de görülen gelişmeler, bütün öbür haberleri bastırды ve gazetelerin manşetlerinde yer aldı.

İnönü'nün, Kurultay dosyalarını kendi evine getirtmek istemesiyle başlayan ve Partinin yönetimini, kendi seçtiği üç kişilik bir heyete devretme teşebbüsüyle gelişen olaylar sırasında, TOPLUM istihbarat ekibi, bir yandan, Pembe Köşk, Parti Merkezi ve CHP Parlamento Grup odalarında olup bitenleri izlerken, öbür yandan da CHP il yöneticileriyle konuşup, onların neler düşündüklerini anlamağa çalıştı.

«CHP örgütünün nabızı nasıl atıyor?»

Bu soru, şu anda, olağanüstü Kurultay sonuçlarını tahmine çalışan herkesi, yani bütün kamuoyunu meşgul etmektedir.

TOPLUM, bu sayısında, işte bu sorunun cevabını vermektedir. CHP ile ilgili haberimizin ilgiyle okunacağını umuyoruz.

*

TOPLUM'un çıkışından bu yana, yüzlerce okur mektubu aldık. Ancak, sütunlarımızın sınırlı oluşu, bizi güç durumda bıraktı. İsterdik ki, gelen mektupların hepsini yayınlıyalım, hattâ, mektuplarda istenilenleri cevaplandıralım. Buna imkân olmadığı için, mektuplardan ancak bir bölümünü yayınlamak'a yetindik. TOPLUM mensuplarının, bu büyük ilgiye lâyık olabilmek, her sayıda daha iyi bir dergi verebilmek için, geceyi gündüze katarak çalışıklarına güvenebilirsiniz.

TOPLUM

TOPLUM

KURUCUSU

Turhan Erker

SAHİBİ

Coşkun FERMAN

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Abdullah Emre İLERİ

TEL : 12 95 64

YÖNETİM YERİ :

Meşrutiyet Caddesi
Hatay Sokak No. 10 / 15

Bakanlıklar — ANKARA

HABERLEŞME ADRESİ :

Posta Kurusu 160 ;

Ulus - ANKARA

İLÂN TARİFESİ :

Arka kapak (Renkli)	5000 TL.	İç sayfalar	3000 TL.
Arka kapak (Siyah-beyaz)	4000 TL.	Sütun Cm	50 TL.

TOPLUM Dergisinin bu sayısı **CIHAN** Matbaasında dizilmiş, filmler **DOĞUŞ** Matbaasında çekilmiş ve **TERCÜMAN** Veb Ofset Ankara Tesislerinde basılmıştır.

ABONE :

6 aylık (26 sayı)	65 TL.
Yıllık (52 sayı)	125 TL.
DAĞITIM: Hür Dağıtım A. Ş.	

CHP'deki kavga

Kamuoyunu ilgilendiren sorun

TOPLUM'un bu sayısı yayına hazırlanırken, bütün Türk kamuoyunu en çok ilgilendiren sorun, CHP'deki kavgaydı.

Aslında, aynı sıralarda Türkiye, bir hükümet bunalımı da geçirmekteydi. Fakat kimsenin artık buna fazla bir önem verdiği yoktu. Gerçekten, Cumhurbaşkanı Sunay'ın, 23 Nisan Ulusal Egemenlik Bayramı dolayısıyla yayınladığı mesaj, bütün yüreklere su serpmişti. Bu mesajdan, yeni hükümetin demokratik rejim içinde ve parlamenter kurallara uygun olarak kurulacağı açıkça anlaşılıyordu. İşte bu güvence, kamuoyunda büyük bir rahatlık yaratmış ve herkes sessiz bir bekleyişe geçmişti.

Gürültünün geldiği yer, başkaydı: CHP.

"Fiili durum,"

Yeni bir «yetkilli organ»

Nizamet'in Neftçi, geçtiğimiz hafta perşembe günü, erken saatlerde, Partinin demirbaşı sayılan emektar Parti Sekreteri Perihan Demirtaş'ı önce evinden, sonra annesinden, daha sonra da berberinden arayarak buldu ve kendisine, Paşa'nın «çok önemli» bir emrini bildirdi: Paşa, kurultay dosyalarını istiyordu.

Parti Sekreteri Perihan Demirtaş, Genel Merkeze giderek, durumu, Genel Sekreter Kâmil Kırkoğlu'na anlattı. Kırkoğlu, parti geleneklerine göre, Genel Başkanın muhatabı Genel Sekreter olduğu için, Paşa'nın bu emrinin bir «elçi» aracılığıyla Genel Merkeze iletilmesine bir anlam veremedi. Üstelik, elçi olarak görevlendirilen kişinin, «Muş milletvekili Nermin Neftçi'nin zevci» olmaktan öte resmi bir sıfatı yoktu. Dahası, «Türkiye Yapağı ve Tiftik Anonim Ortaklığı Yönetim Kurulu»na atanmak için Partiden de istifa etmiş bulunuyordu: O gece, Paşa'nın Pembe Köşkün de bulunmuş; sabahlevin, Parti Sekreteri Perihan Demirtaş'ı aramakla görevlendirilmişti.

Parti Sekreteri, durumu, aracıya -Nizamet'in Neftçi'ye- bildirdi. Neftçi, bir süre sonra, Meclis Grubundan ikinci bir telefon açarak, «dosyaları almak üzere, bizzat Genel Merkeze geleceğini» söyledi. Merkez Kurulu, o sırada toplantı halindeydi. Durumu öğrenen gazeteciler, Parti Merkezine doluştular ve Paşa'yı beklemeğe başladılar.

Nizamet'in Neftçi'nin «Paşa geliyor» dediği sırada Genel Başkan İnönü, Pembe Köşkte dinleniyordu. CHP'nin, doğru bildiğinden şaşmayan Genel Sekreter Kırkoğlu, öğleden sonra randevu olarak Pembe Köşke gitti ve İnönü'yü ziyaret etti. İnönü, Kırkoğlu'na,

— «Sabah, evrakları istetmiştim, vermemişsin» diye târizde bulundu.

Kırkoğlu, — «Evet» dedi ve sebebini anlattı:

Bir kere, evrakları Genel Başkanın istediğini nereden bilecekti? Ahmet veya Mehmet de Sekreter hanıma telefon edip, Parti Merkezinden çıkmaması gereken dosyaları istetebilirdi. Sonra, yine İsmet Paşa'nın emriyle Genel Başkanın muhatabı Genel Sekreterdi. Bir Genel Başkan, bürodan evrak istiyorsa, buna hayır demek saygı anlayışına sığmazdı. Ama, evrakların Genel Merkez'de incelenmesi daha uygun olurdu.

PERİHAN DEMİRTAŞ
İnönü ile Kırkoğlu arasında

İnönü, anlayış gösterdi. Ancak evinde kurduğu büroda -ki bu büro, Grup Başkan vekillerinden Necdet Uğur, Kemal Demir, Parti Meclisi üyelerinden Zihni Betil ve Türkiye Yapağı ve Tiftik Anonim Ortaklığı Yönetim Kurulu üyeliğine atanan Nizamet'in Neftçi'den kuruludur- bazı yazışmalar yapacağını, antetli parti kâğıdıyla zimmet defterini istediğini söyledi.

Kırkoğlu, zimmet defterini ve antetli kâğıtları göndermek üzere Genel Merkeze geldiği zaman Nizamet'in Neftçi'nin yeniden telefon ettiğini ve «Paşa'nın kurultay dosyalarını da istediğini» öğrendi. Genel Sekreter şaşırды. Beş dakika önce Paşa'nın yandıydı ve o zaman kurultay dosyaları hesapta yoktu.

Genel Sekreter, meseleyi, Merkez Yönetim Kurulundaki arkadaşlarına danıştı. Yönetim Kurulu, dosyaların Merkezden çıkmamasından yanaydı ve o gün İnönü'nün Satırcılardan kurulu bir heyetle, Kurultay çalışmalarını evinden yönetmeye hazırlanmasını Parti tüzüğüne aykırı bulunuyordu. Nitekim, Genel Başkan, kurultayın eski delegelerle toplanmasını sağlama'a çalışan Satırcıların talebiyle, bütün il ve ilçe kongrelerinin durdurulmasını istemişti. Ortak Grup o gün, aynı zamanda, CHP'nin Gençlik ve Kadın kollarını hedef alan Siyasi Partiler Kanun Tasarısı'nı benimseyen, bağlayıcı bir karar da almıştı.

Paşa'nın «mütemet»leri

Ertesi gün, gazete bürolarına «bomba gibi bir haber» ulaştı: Paşa, Satırcı üç milletvekiliyle CHP Genel Merkezine gelmiş ve yetkisi-ne dayanarak kurultay hazırlığını bizzat kendisinin yapacağını Merkezi Yönetim Kurulu'na bildirmişti.

Eski Genel Sekreter Ecevit'in dediği gibi böylece, Paşa Genel Merkez Yöneticilerine savaş açmaların yanında, hattâ başında açıkça yerini alıyordu. Genel Sekreter Kırkoğlu'dan iki oda istiyor, kurultaya ait dosyaların «mütemet» arkadaşları tarafından inceleneceğini ve hazırlığı bizzat kendisinin yöneteceğini söylüyordu. «Mütemet» arkadaşları ise, Satır'ın Olağanüstü Kurultay çağırısına imza atanlardan Bursa Milletvekili Sadrettin Çanga; 9 Aralık 1970 yılında, «CHP'de yeni patlamalar bekleniyor» başlığı al-

tında Son Havadis gazetesinde çıkan bir yazıya tekzip göndererek, «Partilerde, normal seçimlerle işbaşına gelenler, partilerini ve gruplarını idare ederler» diyen gene imzacı Trabzon milletvekili Ahmet Şener ve İzmir milletvekili Coşkun Karagözoğlu'ydü.

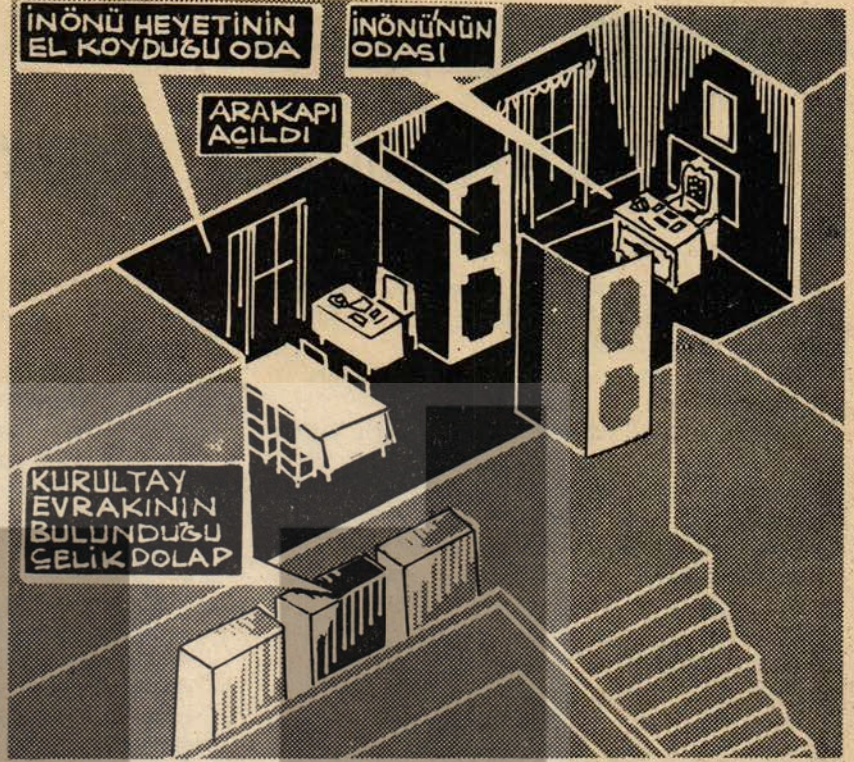
Özel büronun üç elemanından hiç birisi, ne Parti içinde resmi bir göreve sahipti, ne de maaşlı parti memuruydu. Üstelik bugüne kadar, kurultay hazırlığı işlemlerini Merkez Yönetim Kurulu yapardı. Acaba şimdi, Merkez Yönetim Kurulunun yetkileri elinden mi alınıyordu? CHP tüzüğüne göre, Merkez Yönetim Kurulunun yetkilerini ancak Parti Meclisi elinden alabilirdi. Parti Meclisi dışında hiçbir organ, hiçbir yasa ve hattâ hiçbir kişinin buna gücü yetmezdi.

Kırıkoğlu, bu yüzden, uygulanan yeni metodları olağan-dışı buluyordu. Ertesi gün yaptığı basın toplantısında, Merkez Yönetim Kurulunun Genel Başkan İnönü'ye saygı duyduğunu, ancak, bu saygının hukuka olan saygıdan feragat etmek anlamına da gelmeyeceğini açıkça belirtti.

«Sorumusuzlar Koa'isyonu»

Genel Başkan İnönü, kendisine ve üç «mütemet» arkadaşına ayrılan 1 numaralı odada kurultay dosyalarını incelerken, Genel Sekreter Kâmil Kırıkoğlu da, üst kattaki toplantı salonunda gazetecilere, Merkez Yönetim Kurulunun son gelişmeler karşısındaki görüşünü açıklıyordu..

Kırıkoğlu basın toplantısına çıkarken Genel Başkan, kendisine, «hakkımda fazla sert konuşma haaaa!» diye, lâtife yollu takılmış; ancak Kırıkoğlu, -son olaylardan sonra tüzük ve yasalara karşı duy-

İNÖNÜ HEYETİ İLE İNÖNÜ'NÜN ODALARI

El koymanın anatomisi

duğu saygı, Paşa'ya duyulan saygıya oranla ağır basmış olacak ki Genel Başkanın bu sözlerini duymamıştı. Nitekim, basın toplantısında, Genel Başkanı, Parti tüzüğüne ters düşerek «filli durum» yaratmakla suçlayacak, «Kendilerinden başkasına yüksekte, emir kulu gözüyle bakan sorumsuzlar koalisyonunun, kapalı kapılar arkasındaki hesaplarının yanlış çıktığını yakında göreceğiz» diyecektir.

Genel Sekreter, «söyleyeceklerinin sadece kişisel görüşleri değil, Merkez Yönetim Kurulunda kararlaştırılmış görüşler» olduğunu belirterek basın toplantısına başladı.

Sonra, CHP'nin içinde bulunduğu bunalımı, CHP tarihinde «en sun'i» fakat «en ciddi» bir bunalım olarak nitelendirdi. Genel Başkanın, Olağanüstü Kurultayın yönetiminde izlediği yöntem ve prensip'lerle Kemal Satır'ın önerdiği yöntem ve prensipler birbirinin aynıydı Bunun tipik örneği, İnönü'nün, Olağanüstü Kurultay kararı alınan 18 nisan günü Parti Meclisi toplantısında ki demeciyle ondan üç gün sonraki tutumu arasındaki çelişki de belirginleşiyordu. 18 nisan günü toplantısında Parti Meclisi de Olağanüstü Kurultay kararı alıyor; Kemal Satır, «bu kararın müteber sayılmayacağını; çünkü toplantı Genel Başkan tarafından kapatıldıktan sonra karar alındığını» ileri sürüyordu. Oysa aynı gün, Parti Meclisi kararını kamuoyuna açıklayan Genel Başkan, demecinde aynen şöyle diyordu :

Parti Meclisinin karşı şikâyetleri ve delegelere yapılacak itirazlar, Olağanüstü Kurultayda hal'olacaktır. Her iki tarafın gündemi birbirine yakındır. Gündem, bir cümle ile hülâsa olunabilir. O da, Kurultayın, Parti Meclisine güvenoyu verip vermeyeceği meselesidir. Bu kayıtlarla Olağanüstü Kurultayın

İNÖNÜ, AHMET ŞENER'LE : Bir yetkili ve bir yetkisiz...

TEHLİKELİ OLMAYA BAŞLAYAN LİDER

Aşağı yukarı bir haftadır, Türkiye'de, herkesin gözleri önünde, haksız, olduğu kadar da tehlikeli bir oyun oynanmaktadır.

Bu oyunun baş aktörü, CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'dür.

Başkalarına çok kolayca, «hukuk dışı», «kanun dışı» hattâ «eşkiya» damgasını basabilen İnönü, şimdi, üzüntüyle görüyoruz ki, hukuka, kanunlara ve Parti tüzüğüne aykırı düşen davranışlar içine girmiş bulunmaktadır. Açıkça belli olan amacı, genel Başkan olarak, günün rüzgârlarına göre değişen kendi özel politikasını rahatça yürütebilmek için, Ecevit ve arkadaşlarını, her ne pahasına olursa olsun, CHP'den temizlemektir. Bu amacına ulaşabilmek için hukuku da, kanunları da, Parti tüzüğünü de bir kenara itmiş; kendisinin olmayan yetkileri kullanmaya başlamış; hakkı olmayan kararlar almış, kurullar kurmuştur.

Haydi, olağanüstü Kurultayın hangi delegelerle toplanacağı tartışmasını bir kenara bırakınız. Bu kurultayı toplamak kararını «tebliğ» ettiği Parti Meclisinde söylediği ve ondan sonra yaptığı herşey, CHP tüzüğüne aykırıdır. Delegelerin beşte birinin imzası üzerine bile olsa, olağanüstü Kurultayı toplantıya çağırmak yetkisi, yasalara göre, Parti Meclisindedir. İnönü, bu yetkiyi tanımadığını söylemiştir. Bu yetkinin Genel Başkanın olduğu kabul edilse bile, İnönü, Parti Meclisinde, dilekçenin altındaki imzaların doğruluğunu ve geçerliğini incelemeyi, incelemeye de niyetli olmadığını açıklamıştır. Tüzüğün açık hükmüne rağmen, olağanüstü Kurultaya (örneğin 19'uncu Kurultayda seçilen Yüksek Haysiyet Divanı üyeleri gibi) delege olmayanları çağırması (örneğin yeni seçilen il başkanları gibi), delege olması gerekenleri çağırmasıdır. Yaptığı çağırıda, yetkisi olmadığı halde, mayısın 3'üne kadar delege kartlarını almayanları Kurultaya sokmayacağını ilân etmiştir. Gene yetkisi olmadığı halde, Merkez Yönetim Kurulunun il ve ilçe kurullarını feshetme hakkını kaldırdığını bildirmiştir. Parti evrakına el koymuş ve bunları kendi kurduğu üç kişilik bir kurula verip incelemeye başlamıştır. Olağanüstü Kurultayla ilgili kararlar ve işlemler şimdi Genel Başkan ile bu üç kişilik kurul tarafından alınmakta, yürütülmektedir. Oysa, bu kurulun işlemlerinden kanunlar ve tüzük karşısında sorumlu olacak organ, Merkez Yönetim kuruludur. Şimdi sormak gerekir: Hak bunun neresindedir? Hukuk bunun neresindedir? Kanun bunun neresindedir? İnsaf bunun neresindedir?

Başkalarının kendi hoşuna gitmeyen davranışlarını «hukuk dışı», «kanun dışı» sayan, «eşkiyalık» diye nitelendiren İnönü, bu kendi yaptıklarını acaba ne saymakta, nasıl nitelendirmektedir? Yoksa, İnönü, tek parti döneminin verdiği alışkanlıkla, «kanun benim» diye mi düşünmektedir?

CHP Genel Başkanı, benzer bir davranışa, bundan bir süre önce de girmişti. Ancak o zaman, böyle darbeler yapmak yerine, kamuoyunda Ecevit ve arkadaşları hakkında kuşkular yaratmaya yönelik suçlamalar yapmakla yetinmişti. Ama bu suçlamaların hiçbirini tanıtlayamamış, kimseyi bunlara inandıramamıştı. Örneğin, yapılan il kongrelerinin tertipli olduğunu ileri sürmüştü. Herkesin gözü önünde tertipleri anlatmaya, tanıtlamaya çağrılınca da, söylecek söz bulamamıştı. CHP'ye harıl harıl Dev - Genç'in kaydedildiğini söylemiş, fakat tek bir isim verememişti. Parti Meclisindeki bir oylamadan sonra, Kurultay tarafından seçilmiş olan bu organı «eşkiyalık»la suçlamış; kendisine, yapılan kanunî bir seçimin neresinin eşkiyalık olduğu sorulduğu zaman ise, gerilemiş, bu sözleri bir yorgunluk ânında sarfettiğini ileri sürmüştü. Bir ara da, Merkez Yönetim Kuruluna güvenmediğini açıklamış; fakat sonra, aynı Merkez Yönetim Kuruluna gidip özür dilemişti. Bir gazeteye verdiği demeçte, Ecevit'i, Ortanın Solunu rayından çıkarmakla suçlamış; kendisine «ne gibi?» diye sorulduğu zaman **bilmiyorum, bilmiyorum** demekten başka birşey yapamamıştı. Bugün, İnönü'nün o tanıtlanamamış, gerçek - dışı iddialarını yeniden tezgâha koymaya çalışan ve tek bir isim vermeden, Ecevitçileri, TIP'lileri CHP'ne kaydedip kurultay üyesi yapmakla suçlayan bir yakını bile, c zaman, CHP Genel Başkanını «Zaloğlu Rüstem»e benzetmekten kendini alamamıştı.

Ancak şimdi görülüyor ki, İnönü'nün o zaman yaptıkları bugün yaptıklarının yanında hiç kalmaktadır.

Gerçi kamuoyu, İnönü'nün günün rüzgârlarına göre tutum değiştirmesine; bir türlü adam beğenmemesine; dün övdüğünü bugün yermesine; bugün yerdiğini de yarın başına tâç etmesine çoktan alışmıştır. Tarihi kişiliğine saygı gösterdiği için, onu olduğu gibi kabul etmekten başka çare görememiştir. Fakat liderin tutarsızlığını partısından çıkarmış; çok partili döneme geçişten buyana, CHP'ye çoğunluk vermemiştir. Eğer böyle giderse, azınlığı bile vereceği çok şüphelidir.

Önümüzdeki Kurultaydaki sorun, bir Genel Başkanlık sorunu değildir. Seçim, biri değişimden, öteki tutuculuktan yana olan iki politika görüşü arasında olacaktır. Ama unutulmamalıdır ki, eğer İnönü bundan sonra daha dikkatli olmazsa, tanıtlanamıyacağı, asılsız suçlama yapmaktan, kanun ve tüzüklere aykırı davranmaktan, en önemlisi, «kanun benim» düşünce-sinden vazgeçmezse, bundan en çok zarar görecektir olan, CHP'dir.

Hiç kuşku duyulmasın ki, hangi politika görüşünü seçerse seçsin, eğer CHP bu tutarsızlıklar ve çelişkiler peşinde sürüklenmekten kaçınmazsa, devran on-suz da döner.

toplantı için bütün ilgililerin yardımcı olmalarını isterim.»

Genel Başkan, böylece, Parti Meclisi tarafından alınan ve kamuoyuna duyurulan kararı benimsiyordu. Ancak, «bütün ilgililerden yardımcı olmalarını» isteyen Genel Başkan, yardımcı olarak sadece Satır ve Satır'ın önerdiği «mütemet» arkadaşlarını seçiyordu! Mütemet arkadaşlarıyla konuştuktan sonra da, Pembe Köşkte, Genel Sekreter Kâmil Kırıkoğlu'na, «Parti Meclisinin kararının geçerli olmadığını; çünkü kararın, toplantıyı kapattıktan sonra alındığını» söylüyordu.

Kırıkoğlu, hayretler içinde, — «Nasıl olur Paşam?» dedi. «Siz, toplantıdan ayrılırken, salı günkü toplantıya geleceğinizi söylemişsiniz; toplantıyı kapattığınızı bildirmemişsiniz?»

Genel Başkan ısrar edince, Genel Sekreter, toplantı bantlarının dinlenmesini istedi. İnönü, bunun üzerine, şu cevabı verdi :

— «Eğer bantlarda öyleyse, makadam dışında konuşmuşum demektir!»

Genel Sekreter Kırıkoğlu, söyleyecek söz bulamadı, havretler içinde, Genel Merkezin yolunu tuttu. Fakat hayreti, ertesi gün, üç kişilik «Mütemetler Bürosu»nun, Olağanüstü Kurultay gündemini açıklamasıyla bir kat daha arttı. 18 nisanında, «Gündem, bir cümleyle hülasa olunabilir; o da, Kurultayın, Parti Meclisine güvenoyu verip vermeyeceği meselesidir» diyen Genel Başkan, «mütemet»leriyle birlikte, sekiz maddelik bir gündem hazırlamış ve Olağanüstü Kurultay gündemine bir de, güvenoyundan başka «Parti Meclisinin seçimi» maddesi sokmuştu!

Hem dâvacı hem kadı!

Kurultay işlemleri ve bu yeni gündem, üç kişilik «Mütemetler Bürosu»nda hazırlanıyor, bütün işler, Genel Merkez yöneticileri hakkındaki suçlamalara katılanlar aracılığıyla yürütülüyordu. Bir başka deyimle, tüzük-dışı bir «fiili durum» yaratılmış, üç kişinin başına da Genel Başkanın kendisi geçmişti. Satır'ın topladığı 368 imza, gerçeğe uygun muydu? Bu imzalar kimlerden toplanmıştı? İmza yetkisi olmayanların imzasıyla donatılmış bir dosya varsa, buna uyarak kurultay toplamak doğru muydu?

İmza dosyası bile, Parti'nin meşrû organlarına iletilmemişti. Genel Başkan, Merkez yöneticilerinin bütün sorularını dinlemek istemiyor, «Şikâyet sizdendir. Siz dâvalı, tarafınız. Hem dâvalı, hem dâvacı olamazsınız» diyor ve Parti Meclisiyle Merkez Yönetim kurulunu görev dışı bırakıyordu. Peki ama Parti Meclisi «taraf»tı da, bu Meclis hakkında suçlamalara katılan üç kişilik «mütemetler komisyonu» ve bu komisyonun başındaki Genel Başkan taraf değil miydi? Aynı Genel Başkan, iddia dosyalarındaki gerekçelerde bulunan Adana, Antalya, Ankara kongrelerinde ve Grup toplantılarında bu suçlamaların baş takipçisi değil miydi? Eğer sorumlu kurulların veya kişilerin, taraf olmaları halinde, uygulama dışında kalmala-

bancı iradeyle tüzük değişikliği yapma yolunu keşfetmek, kurnazlığın şaheser bir örneğiydi.

Son Söz : Kurultayın!

Parti kadın kollarından, partili gençlerden korkulacaktı, kendilerine hayır diyen kongrelerin iradesiyle seçilmiş delegelerden korkulacaktı ve sonra da, Parti içinde söz sahibi olmağa kalkışılacaktı. Bunun da tek yolu, yasa dışı metodlarla olağanüstü bir kurultaydı. «Acaba delegeler, kendilerine reva görülen bu saygısızlığı başlıyacaktı mı?»

Kırıkoğlu, ilk ve son sözün yine Kurultayda olacağını söyleyerek bu soruları cevaplandırıyordu. Kırıkoğlu'na göre, Merkez Yöneticilerinin sorunu, 20'nci Kurultayın veya sonradan yapılan ilk kongrelerinin seçtiği delegelerle olağanüs-

CHP 20'NCİ KURULTAYI: 21'inciye iki ay kalmıştı

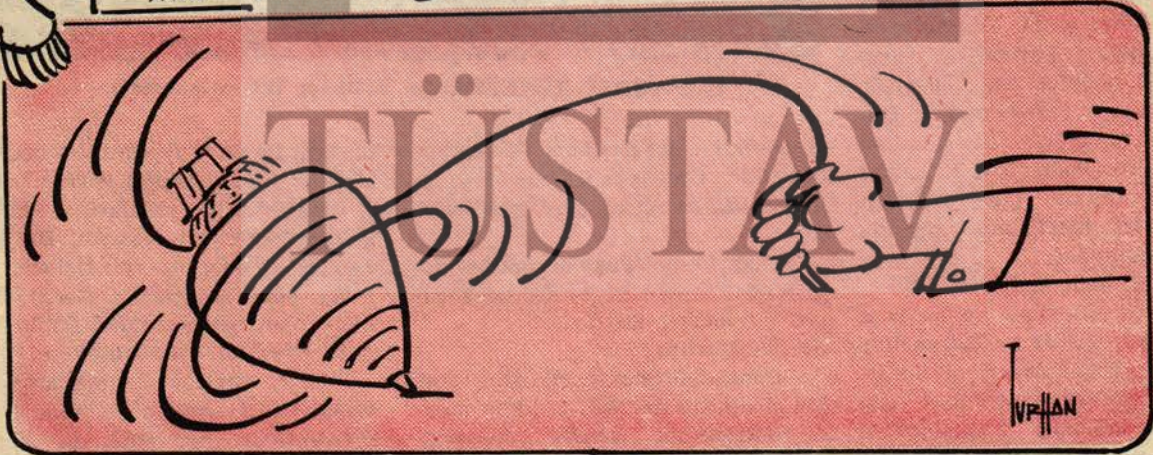
tü gerekli idiyse, Genel Başkanın, öncelikle, Olağanüstü Kurultay işlerine karışmaması gerekmez miydi?

Fakat Genel Başkan, takdir yetkisini kullanıyor ve bütün bu soruları bir kenara atıyordu. **Sevgili Dostlar**

Genel Sekreter Kırıkoğlu, «sevgili dostlarımız» dediği, iddia sahibi Satırcıların, küçük hesaplarındaki ustalıklarına hayran kalmıştı. Bu «sevgili dostlar», Partinin iç meselelerini kendi güçleriyle çözemeyince, Parti tüzüğünü başka partilerin oylarıyla -henüz Komisyon da müzakeresi yapılan Partiler Kanunu yoluyla- elde etmek istiyorlardı. Bu da, herşeyden önce, kendi parti delegelerine, en büyük organ olan Kurultay'a karşı güvensizliğin en açık deliliydi ve bir başka ya-

ttü kurultayın yapılması değildi. Merkez yöneticilerinin sorunu? Parti tüzüğünün ve yasaların, yani hukukun hâkim olmasıydı. Bu yüzden ki, Merkez yöneticileri, hukuka olan saygılarını Genel Başkanına olan saygılarından üstün tutmak zorunda kalıyorlardı.

Genel Sekreter, Anayasanın tarafsız kıldığı Radyo ve Televizyon yönetiminin tutumunu da yerd, TRT'nin, «bu sorumsuz kişilerin demeçlerine özellikle geniş yer ayırdığını» belirtti. Ülkenin içinde bulunduğu bunalımla CHP içinde yaratılan sun'î bunalım arasında ilişki kurulması da ayrıca kuşku yaratan bir husustu. Parti, bir yanda dıştan gelen saldırıları göğüslemeğe çalışırken, öbür yanda kendi içinden vurulma bahtsızlığına uğruyordu. Ama Genel Sekreter, CHP

PERDE AÇILDI

nin, bu karışıklıktan sapsağlam çıkacağına inanıyordu.

Kırkoğlu, üst kattaki basın toplantısını bitirirken, alt kattaki 1 numaralı odada Genel Başkanla birlikte çalışan, «Mütemetler Bürosu» mensuplarından Sadrettin Çanga, Paşa'nın bir bildirisini ga-

zeticilere dağıtıyordu. İl başkanlıklarına Genel Başkanın imzasıyla gönderilen bildiri, «Olağanüstü Kurultayın emniyet içinde toplanması için, lüzumlu gördüğüm tedbirlerden aşağıdaki kararımı tebliğ ediyorum» diye başlıyor, «Kongreleri durdurduğum tarihten itibaren,

Merkez Yönetim Kurulu kararı veya İl Yönetim Kurulu kararıyla da olsa, mevcut il ve ilçe yönetim kurullarına ve başkanlarına işten el çektirilerek, yerine yenilerinin kurulması işlemleri durdurulmuştur. Bu esasa aykırı yapılmış olan muameleler hükümsüz olup, yenileri ya-

“Paşa Konağı,, mı, “Halk,, Partisi mi?”

Gelişmeler gösterdi ki, CHP olağanüstü Kurultayı önümüzdeki günlerde toplanacak ve 20 nci Kurultayda kendi seçmiş bulunduğu şimdiki Parti Meclisi hakkında güven oylamasında bulunacaktır.

Bu yazıda meselenin hukuk yönü üzerinde durmayacağız. Kurultay delegelerinin en az beşte birinin imzalaması gereken Kurultay dilekçesi ve altındaki imzaları Sayın Satır ve Sayın İnönü'den başkası görmüş değil. Merkez Yönetim Kurulu yetkililerine ve kamuoyuna ısrarla gösterilmeyen bu imzaların yeter sayıda çımadığı ya da yetkili kişiler tarafından atılmadığı yargıların karar verebilecekleri bir husus. İmzaları toplamak için örgüte gönderilen dilekçe metinlerinin de birbirlerinden çok farklı olduğu iddiası bizi ilgilendirmiyor. Biz yalnız işin siyasal görüntüsü üzerinde durmak istiyoruz.

CHP, bugünkü Ortanın Solu anlayışına ve programına sahip olabilmek için üç çetin kurultay geçirdi. CHP örgütü, değişen, gelişen ve toplumsal sorunları büyüyen bir Türkiye'de önemli bir parti olan CHP'nin modern bir topluma hizmet götürebilecek görüş ve eğilimlerle donatılması gereğini duydu. Bunun için dişe diş mücadele verdi ve kazandı.

Şimdi önümüzdeki olağanüstü Kurultayda bu gelişme, «gerçek» CHP li olduklarını iddia eden ve fakat CHP içerisinde özledikleri yerleri kapamamış bazı kişiler tarafından engellenmek istenmektedir. İdealleri için bunca ağır savaşlar vermiş bir örgütün, «Ünye'deki anarşik olaylara karışmış birinin baldızının komşusu CHP li imiş» tahriklerine kapılıp, ulaşmış olduğu siyasal olgunluğa ve sosyal görüşlere ters düşmeyeceğine inanıyoruz.

İnandığımız bir başka husus daha var. CHP örgütü, Parti'nin yeniden bir «Paşa Konağı» görüntüsü kazanması ihtimaline de şiddetle karşı koyacaktır. «Halk» partisi, «Paşa Konağı»na dönüştürülürse, CHP'li taban bilmektedir ki, tek parti devrinin «ikinci sınıf vatandaşlara» önem vermeyen özellikleri tekrar canlanacaktır. Böyle bir ortamda örgütün tercihleri ve talepleri dikkate alınmayacak, fakat «Devlet Partisi» geleneğine göre, şartlar hangisini önemli kılıyorsa Parti'de o görüş egemen olacaktır.

CHP örgütü ayrıca bilmektedir ki, «Paşa Konağı»nda tutarlı bir siyaset yapmak da mümkün değildir. Çünkü, «Paşa Konağı» tabandan ve halktan gelmiş sorunları yakından bilen insanların girebilecekleri bir

yer değildir. «Paşa Konağı», halkı ancak seçimden seçime görebilen, dünya görüşleri dudaklarının bir köşesinde donmuş istihza gülücüğü olan ve kişiliklerini iyi terzilerde dikilmiş kostümlerle ayakta tutabilen bir «yaldızlı» insan grubuna açıktır.

Bu «yaldızlı» insanlar aynı sosyal görüşleri paylaşan grupların temsilcileri olmadıklarından bir fikir ve görüş uyumu içinde de değillerdir. Bu durum, «Paşa Konağı»ndaki siyasete özel bir renk getirir. «Ahmetçiler» alaşağı edilmek isteniyorsa «Mehmetçiler» pohpohlanır. «Mehmetçiler» fazla güçleniyorsa tavan arasındaki sandıklardan «Hasancılar» çıkarılır, tozları silkelendir ve alternatif ilân edilirler. Tabii bu parçalanmış, değişik gruplara dayandırılarak sürdürülen siyaset ortamında, aynı kişi tarafından, birgün Köy Enstitüleri açılır, ertesi gün kapatılır; birgün Sıkıyönetim Savcıları suçlanır, ertesi gün meşru il. başkanları «anarşist» ilân edilir.

CHP, «Paşa Konağı» görünümünden, modernleşen bir Türkiye'ye ayak uyduracak modern bir parti olma yolunu seçerek kurtulur. «Paşa Konağı»nın mavi boncuklu feodal ilişkileri tamamen yıkılıp ve ülke sorunlarının biraraya getirdiği görüş ve çıkarları temsil eden, tabandan gelme siyaset adamları «halk» partisini oluşturdukları zaman CHP sorumluluk taşıyabilecek bir cidiyete kavuşmuş olacaktır.

Bugünkü CHP merkez yönetiminin tutarlı ve bölünmez davranışının temelinde halka açık bir politikanın yattığı fikir birliği yatmaktadır. «Paşa Konağı» özlemini çekenlerin «anarşi» ve «hizip» diye niteleyerek karşı çıktıkları bu tutarlılık, CHP'nin sosyal ve siyasal gelişme süreci içerisinde epeyce yol katetmiş olduğunun da kesin bir ifadesidir.

Önümüzdeki günlerde toplanacak olan olağanüstü Kurultay, bu açıdan bakılınca, CHP nin kimin elinde olacağını değil, fakat «nasıl» bir CHP olacağını tesbit edecektir. Sonuç hakkında bir şüphemiz yoktur. CHP örgütü, bilincini ve sağduyusunu son üç kurultayda ardarda isbat etmiş bir örgüttür ve CHP'liler bilmektedirler ki, «Paşa Konağı»nın «yaldızlı» adamları bugünün Türkiye gerçeklerine operet kahramanları kadar komik ve yabancıdır.

AHMET N. YÜCEKÖK

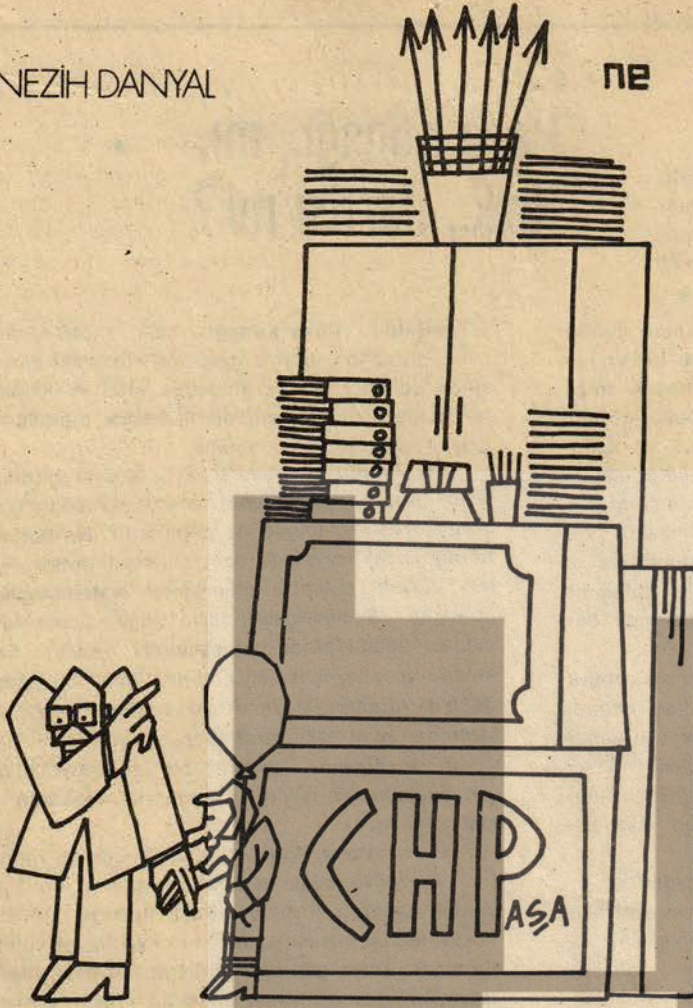
pulmayacaktır. Saygı ile tebliğ ederim» cümlesiyle son buluyordu.

Genel Başkan, ELT telgrafla il başkanlarına gönderdiği 13 sayılı bu Genel Başkanlık bildirisinin bir örneğini de, Merkez Yönetim Kurulu'na iletmişti. Merkez Yönetim Kurulu, bu bildiriyle, Parti tüzüğü-

nün 19.uncu maddesinin, Kurultay sonuna kadar işlemez hale getirildiğini görünce, ertesi gün örgüte gönderdiği bir karşı genelgeyle, Genel Başkanlığın 13 sayılı genelgesinin hukuken geçersiz olduğunu ilân etti. Bir sureti Genel Başkan İnönü'ye iletilen Genel Sekreterlik

genelgesinin gerekçesi şöyleydi :

«Kanun, tüzük ve yönetmelikler yetkili kurulların tasarruflarını olağan ve olağanüstü kongre öncesinde sınırlandırmaya gitmemiştir. Tüzüğün herhangi bir maddesinin iptal etmek, bu maddelerin verdiği yetkiyi devretmek veya durdurmak,

- Hepsi benim, istediğimi oynatır istemediğimi oynatmam!..

tüzük hükümlerini askıya almak mümkün değildir.»

Genel Sekreter Kırıkoğlu, örgüte gönderdiği bir başka telgrafta da, Tüzüğün 34'üncü maddesinin 2'nci fıkrasını hatırlatıyor, kurultayla ilgili her türlü başvurunun Genel Sekreterliğe yapılmasını ve belgelerin Genel Sekreterliğe gönderilmesini istiyordu. Çünkü, birisi Parti Merkezinde alenen kurulan Üçler Bürosu; öbürü, Genel Başkanın evinde faaliyet gösteren Necdet Uğur, Kemal Demir, Nizamettin Neftçi ve Zihni Betil dörtlüsünden ibaret- «Gayrresmî Kurultay Hazırlık Bürosu», Parti tüzüğüne ters düşüyordu.

Kemal Satır ise, Anadolu Ajansı aracılığıyla, Kırıkoğlu'nun basın toplantısına cevap verirken şöyle diyordu :

«Biz gerçek Atatürkçü, reformcu Halk Partililer, küçük hesapların, büyük dâvaların tâkipçisiyiz. Bizim mücadelemiz, parti-içi iktî-

darı tüzük-dışı tutum ve davranışlarıyla, her ne pahasına olursa olsun ellerinde tutmak isteyenlerdedir.»

İnönü'nün telgrafı

Hafta başında özel büro, il teşkilâtına bir deste telgraf daha hazırladı. Genel Başkan imzasıyla gönderilen bu 4 numaralı genelgede İnönü, tüzüğün 30 uncu maddesine değiniyor. «Tebliğlerim yetkilerime ve tüzük hükümlerine uygundur. Bu itibarla yaptığım tebliğlere aynen uyulmasını önemle tekrar hatırlatıyorum» diyordu.

İnönü genelgesinde kurultayda öncelik kazanan meseleyi de şöyle değerlendiriyordu :

«Parti Meclisi çoğunluğu ve Merkez Yönetim Kuruluyula Genel Başkan arasında çıkan ihtilâf şudur : Genel Başkana itimat var mıdır? Onun lüzumlu gördüğü tedbirlere gerçekten lüzum var mıdır? Kurultay bunu halledecektir.»

Son Karşılaşma

CHP'deki tarafların bu hafta içindeki son karşılaşması Salı günü saat 17.00 de Parti Meclisi toplantısında oldu. İnönü o gün Genel Merkez binasına önceden gelmişti. Kourdurduğu özel büroda Sadrettin Çanga, Ahmet Şener ve Coşkun Karagözoğlundan kurulu trio ile birlikte çalışmaya koyulmuştu.

Genel Sekreter Kamil Kırıkoğlu ise, toplantı salonuna çıkmış, orada yapacağı konuşmayı hazırlıyordu. Ecevit ve arkadaşlarının ve öteki üyelerin salonda yerlerini almasından sonra, İnönü de geldi; Kırıkoğlu ile İbrahim Cüceoğlu'nun arasındaki başkanlık yerine oturdu. Neşeli görünüyordu. Resmî olarak itimat etmediğini söylediği Kırıkoğlu'na laf attı :

- İlyas Seçkin bu son tartışmalarda iki kilo laha verdi, biliyor musun?

Kırıkoğlu da buna :

- Paşam ben kaç kilo verdim bilmiyorum ama, kemerimi iki delik daha sıktım, diye cevap verdi.

İnönü daha sonra Cüceoğlu'na döndü, arka sıralarda oturan Parti Meclisi üyelerini seçemediğini, onların kimler olduğunu sordu. Cüceoğlu da hepsini isim isim saydı. O zaman İnönü :

- Meclis grup başkan vekilleri nerede? Kemal Demir'le Necdet Uğur hâlâ gelmedi mi? dedi.

Bunun üzerine Perşembe günü nikâhı kıyılacağından olacak, pek dalgın duran, Genel Başkanın özel sekreteri birden harekete geçti, «Haber verelim Paşam» dedi. Telefona koştı. Kemal Demir'le Necdet Uğur'un o sırada İnönü'nün evinde buldukları, sekreterin çevirdiği numaradan anlaşıldı. Fakat Demir'le Uğur telefon edildiği sırada evden çıkmışlardı. Nitekim beş dakika sonra gelip salondaki yerlerini aldılar.

Toplantıda ilk konuşmayı Kırıkoğlu yaptı. İnönü'nün Genel Başkan olarak özel büro kurmak, teşkilata genelgeler gönderip, Parti Meclisinin yetkilerini fiilen kaldırmak gibi davranışlara geçmeye, tüzüğe göre de, kanunlara göre de hakkı olmadığını söyledi.

«Sayın Genel Başkan özel bir büro kurmuştur. Kurultay işlemleri bu büro vasıtasıyla yürütülüyor. Bu büro tüzük dışıdır, kanun dışıdır. Sorumlu kurulları görevlerini

“Darıldın mı, cicim bana?,”

Şu reform, bu reform; şu devrim, bu devrim, görüyorsunuz ki halkın çoğunluğuna dayanmayınca bir türlü gerçekleşmiyor: havada, boşlukta sallanıp duruyor. Bütün geri kalmışlarda bu, böyle... Nasıl da bocalayıp duruyorlar... Halk, yani sermayesi, makinesi büyük toprakları clanlarla onların yanında emeğinden başka gücü bulunmayanlar... Bunların ikisi de halk!... Eğer siyaset yapılacak, demokrasi işletilecekse, birisi birine dayanacak, birisi ötekine... İkisi arasında dengeli, siyasal ve ekonomik bir tartışma sürdürülecek... Pek özendiğimiz Batıda böyle oluyor. Bunlar konuşulduğu zaman da kimse suçlanmıyor.

Eğer 1946'da demokrasi kurulurken sorun böyle ele alınsaydı, çok yol yürünmüş olurdu. Eğer 1950'den sonra böyle alınsaydı, 1960 hareketi olmazdı. Eğer 1960'dan sonra nisbeten böyle alınan kural sürdürülebilseydi, kördüğümüne gelinmezdi.

Adalet Partisi, DP'nin mirascısı olarak halktan aldığı oyları «millî irade» diye bütünleştirirken sadece bir kesimin çıkarına kullanıyordu. Onun için reform meform istemezdi. Oyu aldığı tabana etken olan, toprak burjuvazisiydi. Devlet Bakanı İlhan Öztrak, yana yakıla, çoğunlukta bulunan AP'ye toprak reformu yaptırmak istiyor. Topraksızlar toprak reformu istiyorlar mı, böyle bir şeyden haberleri var mı? Hani, topraksızlar örgütlenmişler de «Toprak isteriz!» türküsü çağırıyorlar sanki... Ne geçer!

Sağ bir iktidara peki!.. Sol bir muhalefete, hayır! Hep sağ bir iktidar, sağ bir muhalefet olacak... 1946'dan beri böyle!.. Böyle olunca da herkesin başı ağrıyor. Ondan sonra çözüm yolu araştırıyorlar. Sağ iktidar, sol muhalefet çözüm yoludur.

«Aman bunu söyleme...»

«Niye?»

«Herkesi kızdırırsın.»

«Soruyorsunuz...»

«Biz soralım, sen gene söyleme...»

Bülent Ecevit, günümüzde hem ülkemizde sol muhalefettir, hem kendi partisi içinde... Nasıl dayanamıyorlar. O zaman çözüm bulamazsınız? Olsun!...

Bir sorum var: önce, çağdaş olacak mıyız? Yani çağımızın bütün bilgilerini, verilerini ortaklaşa konuşacak, tartışacak mıyız? «Evet» dersiniz, bir diyalog kurulur. «Hayır» dersiniz, yıllardır olduğu gibi, kimimiz polis olur kimimiz kaçak, birbirimizi kovalar dururuz. Atı alan da Üsküdar'ı geçer. Niye geçti diye dövünür dururuz.

Siyasal alana çıkışından günümüzdeki görüşleri ve davranışları ortada olan Satır, CHP'de parti iktidarını alsın ne çıkar? Sağ iktidarın karşısında sağ muhalefet olur. O kadar! Kavga niye, ötekilerin suçu günahı ne? Bozbeyli'nin, Feyzioğlunun, Bölükbaşı'nın, hattâ Türkeş'in?.. Oyunu çağdaş ilkelere dayanarak kurarsanız, sonucu doğru çıkar. Bezikte maça kıızıyla karo valesi 51 yazmaz, 50 yazar! Elinizi hiddetle masaya vurur da 51 olacak dersiniz, marközde sayılar bozulur. Oyunu bilen de güler, geçer.

Abdi İpekçi, yurt dışı gezisinden dönmüş; dışarda, memleketin halinin hiç de iyi görünmediğini yazıyor. İçerde nasıl görünüyor? Sevgili İpekçi dilediği zaman yurt dışına çıkabiliyor da, öteki bazı yazarlarımız niye çıkamıyorlar? Biz de Körfezde bir haftalık bir geziye çıktık. Biliyorsunuz Körfez, özlemine çektiğimiz endüstri bölgesidir. Sermayeciler şüdümani içindeler. İşçiler, demokratik haklarını kullanamamaktan yakınıyorlar. İkisini bir torbaya koyabilir misiniz?

Yozgat'ta bira işletmesi, sorarım size, endüstri midir? Çağdaş bilgilerle yüklü bir sorumlu, zaten endüstriyel süreci yitirmiş olan ülkemize bira işletmesini endüstri diye sunar mı? Sunarsa bu, bezikte maça kıızıyla karo valesini 51 yazmak demektir.

Herkesin özlemi demokrasi... Hem içerdeki güçlerin, hem dışardaki güçlerin... Duyuyoruz... Demokrasi de halka dayanma demektir. Öyleyse, madem istiyorsunuz, sağcı iktidar, solcu muhalefete demokrasi sürdürülmelidir. Geri kalmışlarda da ileri gitmişlerde de kural bul!.. Bu kurala dönüldüğü zaman bunalımdan çıkılır. Eğer gerçekten bunalımdan çıkılmak isteniyorsa Sihirlenmeden, kızmadan, darılmadan yapılacak işlem budur. Tersî, operet şarkılarında bir mısradır, sokaklarda söylenir, durur:

«Sihirlerim yoktur!..»

MEHMET KEMAL

yapmaktan alıkoyarak, yetki ve sorumluluğu başka bir kurula devretmek mümkün değildir» dedi.

Genel Başkanın parti teşkilatı ile bir kısım muhaberatını da bu özel büro aracılığıyla yaptığını kaydeden Kırıkçoğlu, gelen cevaplarından Genel Sekreterliğin haberi olmadığını, halbuki parti tüzüğüne 34 üncü maddesinde «Genel Sekreterlik parti teşkilatının müracaat ve haberleşme yeridir» diye yazıldığını söyledi.

TOPLUM 28 Nisan 1972

Sonra İnönü söz aldı. O da Genel Merkezden şikâyetlerini söyledi. «Bir önceki toplantıda Kurultay kararını verip, toplantıyı kapatmıştım. Parti meclisi daha sonraki sohbet toplantısı sırasında ayrıca kurultay kararı aldı. Böyle şey olmaz» dedi. ve ekledi:

«—Merkez İdare Kuruluna hiç itimadım yoktur?. Her meselede ihtilâf halindeyiz. Bunu Kurultay halledecektir.»

Yeni bir durum

Turan Güneş, İnönü'nün konuşmasını cevapladı. Genel Başkanın, olağanüstü kurultay toplanması için ortada iki müracaat varken bunların birine itibar ettiğini, öbürünü hiç gözönünde tutmadığını hatırlattı. Ve ayrıca İnönü'nün uyguladığı, Kemal Satır'ın önerisinde gündem maddesi olarak «güven oylaması» diye birşeyin olmadığını, bunun sonradan İnönü tarafından

konulduğunu belirtti.

Bunun bir usulsüzlük teşkil ettiğini söyleyen Güneş'in bu sözlerine Satır grubunun ve «özel büro-nun» üyesi Trabzon milletvekili Ahmet Şener müdahale edecek oldu: «İyi ama Satır sonradan Genel Başkan'a bir tavzih önergesi vererek, Kurultayı toplama önergesine bir de güven oyu maddesi eklenmesini istedi» dedi.

Turan Güneş sordu:

— Peki bu «tavzih önergesi»nde asıl önergedeki gibi kurultay delegelerinin beşte birinin imzası var mı?

Ahmet Şener'den cevap çıkmadı. Anlaşıyordu ki, Satır olağanüstü kurultayın toplanması için hazırladığı ve «güven oyu başvurması» gibi bir madde eklemediği önergeyi, kurul ay delegelerinin beşte birine imza atmış, ama sonradan bu beşte birin hiçbirine danışmadan kendi başına önerge metninde değişiklik yapılmasını sağlamıştı.

Güneş bu noktaya işaret etti ve «Bu uygulamanın hukuki olmakla hiçbir ilgisi yoktur. Kurultay gündemine eklenen bu yeni madde asıl önergeyi imzalayanların hepsinin imzasını taşımadıkça, geçerli değildir» dedi. Ve bütün bu meselelerin mahkemelerde halledilebileceğini hatırlattı.

İnönü mahkeme lafını işitince kaşlarını çatı.

Turan Güneş bunun üzerine İnönü'ye bir broşür takdim etti. On-dan bunu okurmasını rica etti.

Broşürün ne broşürü olduğunu, o sırada kimse bilmiyordu. Bu, sonradan öğrenildi: Broşürde, Tahir Zafer Tunaya, Ümit Doğanay gibi hukukçuların, CHP tüzüğüne göre, olağanüstü kurultay talebi karşısında, bu kurultaya katılacak delegelerin il kongresini yenilemiş illerde eski kurultay delegeleri olmayacağını, kurultaya yeni delegelerin geleceğini belirten incelemeleri bulunuyordu.

Bekleyen dervişler

Parti Merkezinde olaylar böyle gelişirken, Mecliste de bir başka faaliyet göze çarpıyordu.

Pazartesi günü idam görüşmeleri bitmiş, saat 19'u geçmişti. Normal çalışma düzenine göre, Meclis

oturumunun artık kapanması gerekiyordu. Fakat öyle olmadı; bir kısım milletvekilleri özellikle İsmet İnönü ve Kemal Satır, salondan ayrılmadılar. Birşey bekliyor gibiydiler.

Nitekim Başkan, idamlar konusu bitip de, görüşülecek yeni konunun ne olduğunu açıklamaya başlayınca, İnönü, Necdet Uğur'a, merakla sordu:

—«O mu, Necdet?»

—«Hayır, Paşam; Orman Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesini istiyorlar da...»

Kızdı İnönü:

—«Tabii, içimizdeki ihtilâfı biliyorlar. Berikilerden medet umuyorlar!»

Paşa'nın, Satır'ın ve Satırcıların beklediği şey, Siyasi Partiler Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair kanun tasarısıydı.

Nitekim, Satırcılar grupundan Vahit Bozathlı, DP'li Başkanvekilli Kemal Ziya Öztürk'e gidip; «Şu tasarımı gündeme alın da, işi hallediverelim» demişti ama, Öztürk, «Ben, usulsüzlük yapmam» diye reddetmişti.

Yangından mal mı?

Bozathlı'nın «Hallediverelim» dediği iş, partilerin kadın ve gençlik kollarının kaldırılması işiydi. Tasarı, değiştirdiği maddeler arasında bu «kol»ların da kaldırılmasını ön-

görüyordu. Ve bu şekliyle kabul edilirse, bundan Bozathlı, Satır ve arkadaşları iyice anlaşıyordu ki İnönü de pek memnun kalacaklardı.

Satırcılar, bu bakımdan, tasarımın gündeme alınması ve çabucak görüşülmesi için AP'li, DP'li arkadaşlarının yardımını istiyorlardı. Bu yardım Pazartesi günü gelmeyince bayağı gücenmişler, hayal kırıklığına uğramışlardı. İnönü'nün Necdet Uğur'a cevabı da bu hayal kırıklığını ifade ediyordu.

Ecevit'e karşı mücadelede AP + DP + GP topluluğundan istenen yardım, çarşamba gününe kadar gelmedi.

Yeni safha

Siyasi Partiler Kanunu değişikliği tartışması çarşamba günü yeni bir safhaya girdi. «Parti Meclisi sözcüsü İbrahim Cüceoğlu imzasıyla» yayınlanan bildiriye, CHP Parti Meclisinin 20 Mart 1972 günü yaptığı toplantıda Siyasi Partiler Kanununa «gençlik ve kadın kollarını sınırlayıcı hükümler konulmamasının» kararlaştırıldığı hatırlatıldı ve Grup yöneticileri, Partinin, genel politikayı çizmekte, Kurultaydan sonra en yetkili organı olan Parti Meclisi kararlarını çiz-nemekle suçlandı.

Bu açıklama, ortaya yeni bir durum çıkarıyor ve Grup yöneticilerini zor duruma düşürüyordu. Nitekim, bildirinin yayınlanmasından sonra, Grup yöneticilerinden

Haftanın Adamı

Kâmil Kırıkoğlu

Geçen hafta kamuoyunun bütün dikkatleri CHP içindeki kavgaya yöneldiğinde, Genel Sekreter Kâmil Kırıkoğlu da, İnönü'ye karşı takındığı keskin ve kararlı tutumuyla, haftanın adamı olarak belirdiyordu.

Kırıkoğlu'nun Ecevitçi ekibin çetin cevizlerinden biri olduğu, daha Genel Sekreterliğe getirildiği ilk günlerde anlaşılmıştı. İnönü'nün, Ecevitçi diye bilinen illerin yönetim kurullarını, bu arada İstanbul, Ankara ve İzmir'i feshettirmek için yaptığı ağır baskılara direnmiş; (tüyük hükümlerinden ayrılmaya yanaşmamıştı. Son günlerde ise, İnönü'nün Partiyi basma olayı üzerine, kanunlara ve tüzüğe karşı olan bağlılığının Genel Başkan'a karşı olan saygısından üstün olduğunu söylemekten çekinmemiştir. Merkez Yönetim Kurulundaki birlik ve beraberlik de, hiç kuşkusuz, ona bu konuda ayrı bir güç vermektedir.

Kırıkoğlu'nun, CHP içinde, oldukça maceralı geçen bir hayatı vardır. Kendisine, bir zamanlar Millet Partisine girmiş olmak suçlamasını yönetenler onun Kasım Gülek döneminde, Genel Sekreter yardımcılığından ayrıldıktan sonra başına gelenleri hiç hatırlamaz görünmektedirler. Ama Kırıkoğlu, buna rağmen, eski kırgınlıkların üzerine çıkmasını başarmış ve ilk fırsatta partisine geri dönmüştür.

Asıl mesleği operatörlük olan Dr. Kırıkoğlu, 1330 doğumludur. Evlidir.

bazıları, kendi aralarında toplanıp, ne yapacaklarını araştırdılar.

TOPLUM baskıya gireceği sırada, tartışmanın ağırlığı, Siyasi Partiler Kanunu değişikliği üzerinde toplanmış bulunuyor ve Satırcılar, gençlik kollarıyla kadın kollarını Kurultaya sokmamak için ellerinden geleni yapmağa çalışıyorlardı.

Bu çaba o kadar dikkati çekti ki, Meclis koridorunda, bir gazeteci, Satır taraftarı CHP'li bir milletvekiline, «Beyefendi» dedi, «herzaman böyle canla başla çalışsanız, Meclisin verimi artar...»

İdamlar

Paşa «yeşil ışık» yakınca...

CHP Genel Başkanı, Pazartesi günü Meclis oturumunda, siyasi suçlarda idam cezasına karşı olduğunu belirtti; Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Yusuf Aslan haklarındaki mahkûmiyet kararının uygulanmamasını istedi.

DP'lilerle AP'liler bile, İnönü'nün konuşmasını, çıt çıkarmadan izlediler. CHP'lilerse gerek Ecevitçiler, gerek Satırcılar, alkışladılar. Öyle sanıldı ki, geçenki oylamada oturumu terkedip giden Satırcılar, bu defa, Paşa'ya olan «derin saygıları» gereği, onun gibi oy kullanacaklar, üç hükümlünün idamına taraftar olsalar da, infazlar için «Hayır» diyecekler. Fakat İnönü, konuşmasını bitirdikten sonra, birden, birşeyler unutmış gibi yapıp, yeniden konuşmağa başladı :

— «Şunu belirteyim: Ben bunları söyledim ama, biz bu konuda gruplarımızda bağlayıcı karar almadık.

İdam teklifinin görüşülmesi bitip, AP'lilerin isteği üzerine açık oylamaya geçilince görüldü ki, geçen defa, «Paşa'ya ayıp olmasın» diye Meclis salonundan uzak kalmayı tercih eden Satırcıların «İdamcılar» kesimi, AP'li, DP'li ve GP'li fikirdaşlarıyla birlikte oy kullandılar. İsimleri okununca, «kabal!» diye bağırdılar.

Öteki partilerde

İdam oylaması, AP'liler, DP'liler ve GP'liler sıralarından çeşitli tonlarda yükselen «Kabul» sesleriyle devam etti.

Böylece, geçtiğimiz pazartesi günü saat 19'da, Millet Meclisi, Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan hakkındaki ölüm cezalarının infaz edilmesini 48'e karşı 273 oyla onaylamış oldu. İki üye, CHP'li Nihat Kale ile Gıyasettin Karaca, çekimser kaldı.

Teklif Senatoya gönderildi.

Hükümet

Vekâletten asalete geçiş için...

Ferit Melen'in her geçen gün biraz daha ısındığı Başbakanlık koltuğuna «devamlı» bir Başbakan bulmak için yapılan temaslara, Toplum baskıya verilinceye kadar, önemli bir gelişme kaydetmedi.

Partiler çevrelerinde isimler üzerinde yapılan ve genellikle «O olmaz.» «O hiç olmaz», «Öteki bahis-konusu bile olmaz.» diye biten tartışmalar devam edip dururken, Cumhurbaşkanı Sunay, Pazartesi günü Millet Meclisi Başkanı Sabit Osman Avcı'yı kabul etti. «Acaba Avcı mı oluyor?» sorusunu çıkaran gazeteciler, Meclis Başkanının 1 saat 10 dakika süren görüşmeden sonra verdiği demeçte bu soruya bir cevap bulamadılar. Avcı'nın anlattığına göre, «Sayın Cumhurbaşkanımız hükümet teşkili için temalarına başlıyor»du ve kendisiyle «Yeni hükümetin kurulmasının parlamentoyu ilgilendiren yönü üzerinde» görüşmüştü.

●● Nitekim bu görüşmenin bir «başlangıç» olduğu, Cumhurbaşkanının Çarşamba günü için İnönü ve Demirel'i kabul edeceğini ilân etmesiyle anlaşıldı.

Yalnız Sabit Osman Avcı'nın demecinde söylediği bir şey daha vardı. Meclis Başkanı, gazetecilerin «Nasıl bir hükümet kurulması gerekiyor?» sorusunu şöyle cevaplamıştı :

«Partilerüstü bir hükümet görünüyor.»

DP'nin çıkışı

Partilerüstü hükümetin «görülmesi»ne, en başta itiraz eden, DP oldu. Partinin Başkanı Ferruh Bozbeyle bir demeç verdi, Hükümeti AP'nin çoğunluk partisi olarak kurmasını ve AP'nin bunun için teşebbüse geçmesini istedi.

DP'nin hesabı açıktı. AP'den seçilecek bir Başbakan, Süleyman Demirel olamazdı. Elbet başkası bulunacaktı. O zaman Demirel'in parti içindeki nüfuzu zayıflayacak, yeni Başbakan da AP içinde bir ayrı lider gibi ortaya çıkacaktı. O durumda DP liler bu «ayrı lider»le işbirliği yapabilirler, Demirel'in iyice kenara itilmesini sağlayabilirler ve günün birinde de...

Her gönülde bir aslan yatar ya- onu büsbütün tasfiye edip DP ile AP yi yeniden birleştirirsekten, çoğunluk partisi haline geçebilirlerdi...

Ama Demirel de, kendisinin dışında bir AP'li Başbakanı başına ne işler açabileceğinin farkına varmayacak kadar saf düşünceli bir vatandaş değildi. Geçen haftanın

bir tekzip ki..

TOPLUM, ilk tekzibi, hem de ikisi bir arada, TRT'nin sayın Genel Müdüründen aldığı suç işlemeğe istidadı, kurumlar ve kişilerle uğraşmağa vakti olmadığı için, önce şaşırdı, sonra da üzüldü.

Tekziplerden birisine dayanak olan cümle, TRT ile ilgili bulunmayan bir yazıda, bazı çevrelerce, topyekün kötülenip suçlanan kızildere köylülerinin tutumunu anlatmak için kullanılmıştı. Güvenlik kuvvetlerine tezahürat yapan Kızıldere köylülerinin tümünün birden olayların içinde gösterilmesinin haksız bir davranış olduğu belirtiliyor; köylülerin, güvenlik kuvvetlerine tezahürat yapıkları aynı çevreler tarafından inkâr edilemesinin diye de TRT'nin yayını tanık olarak gösteriliyordu.

Bu cümleyi, TRT'ye karşı imiş gibi yorumlayabilmek için, daha ilk sayısı çıkan bir dergi hakkında, tekzipte de açıklanan bazı peşin düşüncelere sahip olmak gerekmektedir.

Biz bu tekziplerin gönderilmiş olmasını bir ön yargıya değil de, kasıtsız bir yanlış anlaşılmağa bağlamaya ve meselenin daha fazla üzerinde durmamayı tercih ediyoruz.

TOPLUM

sonunda Time-Life muhbirine demeg verirken «Başbakan AP li mi olmal?» sorusunu «Bilemiyorum» diye geçiştirdi.

Partilerin korkusu

Hafta içindeki bütün bu verilerden ortaya çıktığına göre, ortada hükümet kurmaya talip büyük bir parti yoktu. AP'nin de, CHP'nin de, DP'nin de yetkilileri bu hususta en ufak bir arzu göstermedikleri gibi, böyle bir ihtimalin başlarına gelmesinden de korkuyorlardı. Mecliste 13 milletvekili bulunan GP'nin Turhan Feyzioğlu'su belki böyle düşünmezdi ama, ortaya çıkıp, «Hükümeti ben kurayım» dese, buna ancak gülmeneceğini bildiği için, o da, sesini şimdilik çıkarmıyordu.

Ve böylece, eğer parti yetkililerinin lâfları dinlenecek ve «Parlamentoya dayalı olma esası» üzerinde ısrar edilecekse, ortada bir tek model kalıyordu: Erim hükümeti modeli... Yani bağımsız, ya da partisinden istifa ederek bağımsızlaşacak bir başbakanın başkanlığında, partilerin bakan vereceği bir karma hükümet...

Ama Cumhurbaşkanı'nın bu dergi baskıya verildikten sonra da sürdüreceği temaslar, hangi gelişmeleri ve akıllara daha başka hangi fikirleri getirir?. Elbette şimdiden bilinemezdi. Nitekim, bu derginin baskıya verildiği sıralarda, Rağıp Üner adından da söz ediliyordu.

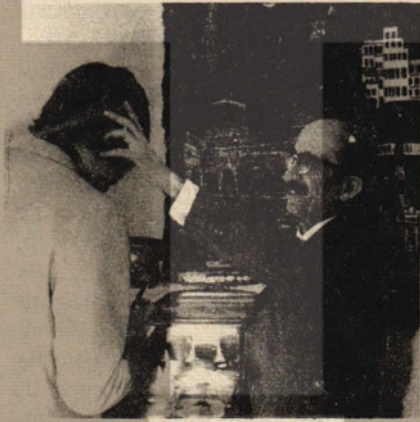
Maksi saç - Mini etek

Teklif : 1 ay hapis

2/665 sayılı kanun teklifinin başlığı :

«Uzun saç, uzun favuri (erkeklerde) ile kadınların «minietlik» «kiymelerinin» men.ine dair kanun tasarısı.»

«Uzun saç, favuri ve mini eteklerin 1 ay hapis ve 150 lira para cezasına çarptırılmalarını» öngören kanun teklifinin sahibi AP Adıyaman Milletvekili Zeki Adıyaman, 64 yaşında, idadi mezunu, -bêr ber değıil- emekli ilkokul öğretmeni ve en küçüğü 4, en büyüğü 24 yaşında sekiz çocuk babasıdır. Üç ve dört numaralı çocukları Adı-

ADİYAMAN VE BİR GAZETECİ
Önce senin saçlarından...

ilk ihtar

AP'nin organı Son Havadis, Türkiye'de bir an önce olağan rejime geçişin sağlanması için geçmişin defterlerini açmaktan kaçınan sağduyu sahiplerinin sustuğuna bakarak, meydanın yalnızca kendilerine kalmış olduğunu düşünmemelidir.

Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu koşullar, herkesi çok dikkatli olmaya yöneltmektedir. Susuşumuz, bundandır. Yoksa, bugün yalnızca birkaç vur-abalının, bu arada demokratik solun sırtına yüklemek istediğiniz 12 Mart öncesi sorumluluğunda, anarşiyi yaratan öğelerden biri olan sağ besleyip sokağa döken, devlet otoritesini ve

itibarını sifıra indirgeyen ve izlediği tutucu politikayla dinamik bir toplumun isteklerini karşılayamayan AP'nin de hiç mi hiç küçümsenemeyecek bir payı olduğunu, herkes bilmektedir.

Bu defterlerin açılmasını istiyor musunuz? Eğer «evet» diyorsanız ve sonuçlarına katlanmaya hazırmanız, hiç kuşkunuz olmasın ki, biz bu defterleri açmak ve madalyonun sağ yandaki ikinci yüzünü de göstermek için sabırsızlanıyoruz. «Hayır» diyorsanız, kalemlerinizi tutmasını biliniz.

Bu, ilk ihtaradır.

değilse kadınların Minietlik kiymelerinin men.ine dair kanun tasarısı.
GEREKÇE

Türk milleti tarihiyle beraber madde ve Manada bütün milletlere deşina örnek olmuştur. Türk gibi kuvvetli sözü garp Alması türkliğe karşı bir hayranlık ifadesi olarak etkilendiği Türkin cesareti, masafirperverlik gibi manevi meziyetleri yanında kalık kıyafeti müşaret kadelerine karşı gösterdiği hassasiyet takdir kaynağı olmuştur. Türküm geyim ve kıyafetinde incelik, sadelik türke yarağı bir vekar vucüddiyet nümunesinin en kâmil manada yerini bulmuştur. Bu son zamanlarda geyim çirkin münaşebetsiz Modası mesleheri türk cemiyetlerine sokulmaya başlanıp bunları özenlenorik sayıları da çoğalmıştır. bilhassa gençlerin uzun saç uzun favurilerle dolmaları Türk vekar ve ciddiyetini zedelemekte laobalilik ve teseyyip alıp yürü mektedir. Magara devri insanlarına Hippilere benzene gibi görüldüğü mekadar çirkin ve insan güzellikini bozan bu gibi kalık ve kıyafetler, hele kadınların Minietleke gezip dolmaları kadınlık zerafet ve ocaletini yokeden bu sentur zamanın tecirleri altında Türk cemiyetlerinde kurbanlımaları bütün milletçe canı gönülden arzu lanmaktadır. iste bütün bu sebeplerden dolayı, daki bu münaşebetsiz kalık, kıyafetlerin men. lüzumunu duyarak kanun teklifini yapmış bulun maktayım. 15/4/1972

Mehmet Zeki Adıyaman
Adıyaman Milletvekili.

MAKSİ SAÇ - MİNİ ETEK KANUNU GEREKÇESİ

Ashım ayındır

yaman'da imam-hatip okulunda okumaktadır.

Zeki Adıyaman ayrıca bu kanun teklifinden, en çok eşinin memnun kaldığını belirterek, «İnsanların zayıf noktaları vardır. İnsanlar başboş bırakılırlarsa bu zayıf noktalara saparlar..» dedi.

Evi hac seccadeleri, cami maketleri ve Adnan Menderes'in resimleriyle süslü bulunan Zeki Adıyaman; bu yıl hacca gideceğini de söyledi. 1954 seçimlerinde yoklamayı kaybeden Zeki Adıyaman'a Adnan Menderes'in gönderdiği bir mektup, altın yıldızlı çerçeve içinde, oturma odasının duvarına asılı bulunmaktadır. Menderes bu mektubunda şöyle demektedir : «Daima partimizin sinesinde müstesna bir mevki sahibi bulunacak idealist bir arkadaşımızın bizimle beraber düşüneneğine eminiz».

Zeki Adıyaman, teklifi kanunlaştığı takdirde Türkiye'nin güllük güllüştürük olacağına gönülden inandığını söylemekte ve örnek olarak da kendi evini göstermektedir. Pedersahl bir sistemle idare edilen evinde kızlarının hiçbirinin mini etek giymediğini ve hepsinin kuranı kerimi ezbere okuyabildiğini, böylece de evde sürekli bir huzurun bulunduğunu söylemektedir. Ancak, 24 yaşındaki oğluna söz geçirememektedir. «Yirminci yüzyılda yaşıyoruz» diyen oğlu, babasının inandına, hipi saçlıdır.

Türkiye'nin de huzurunu eninde sonunda sağlayacağına inanan Zeki Adıyaman, kanun teklifini Meclise verince, ilk iş olarak kendi ifadesiyle- Genel Başkanı Demirel'in favorilerini kestirtmiştir.

CHP İL BASKANLARI KURULTAY İÇİN NE DÜŞÜNÜYÖRLAR

Olağanüstü Kurultaya bir hafta kala, Olağanüstü Kurultayın nasıl sonuçlanacağı sorusuna he kes kendine göre bir cevap aramakta, durumu yorumlamaya çalışmaktadır.

TOPLUM, «kurultayın nasıl sonuçlanacağı» sorusunu cevaplandırabilmek için, son sözü söyleyecek olan CHP örgütünün görüşünü öğrenmeğe çalıştı ve CHP il başkanlarıyla konuştu.

İl başkanlarına yöneltilen üç soruya alınan cevapları şöylece özetlemek mümkün:

«Olağanüstü Kurultaya gerek görüyor musunuz» sorusuna, 24 il başkanı «gerekli», 36 il başkanı da

gereksiz» cevabı verdi. Diğerleri, «alınmış bir karar üstünde konuşmanın yersiz olacağını» söylediler.

«Kurultayın eski delegeler'e mi, yoksa yeni delegelerle mi yapılması gerektiği» yolundaki soruya i.e. 36 il başkanı «yeni delegeler», 16 il başkanı «eski delegeler» cevabını verdi. 7 il başkanı, meselenin hukuki bir yönü bulunduğunu söyledi.

Parti Meclisine güvenoyu vereceklerini açıklayan il başkanlarının sayısı, 35. Buna karşılık, 4 il başkanı, Parti Meclisine güvenoyu vermeyeceklerini söyledi. Kurultayda karar vereceklerini belirten il başkanlarının sayısı ise 17. Dokuz il başkanı, soruyu cevapsız bıraktı.

- ① Olağanüstü kurultaya gerek görüyor musunuz?
- ② Olağanüstü kurultaya hangi delegeler katılmalı?
- ③ Kurultayda Parti meclisine güven oyu verecek misiniz?

GEREKSİZ

1. Adana
2. Ankara
3. Antalya
4. Artvin
5. Aydın
6. Bolu
7. Çanakkale
8. Çorum
9. Diyarbakır
10. Edirne
11. Eskişehir
12. Giresun
13. Gümüşhane
14. Hakkari
15. İçel
16. İstanbul
17. İzmir
18. Kırşehir
19. Konya
20. Kütahya
21. Maraş
22. Mardin
23. Muğla
24. Nevşehir
25. Ordu
26. Sinop
27. Tekirdağ
28. Trabzon
29. Tunceli
30. Van
31. Kocaeli
32. Rize
33. Adıyaman
34. Afyon
35. Elazığ
36. Yozgat

①

GEREKLİ

1. Ağrı
2. Amasya
3. Bingöl
4. Bitlis
5. Bursa
6. Çankırı
7. Erzincan
8. Erzurum
9. Gaziantep
10. Isparta
11. Kars
12. Kastamonu
13. Kayseri
14. Kırklarkeli
15. Malatya
16. Muş
17. Sakarya
18. Samsun
19. Ağrı
20. Siirt
21. Sivas
22. Urfa
23. Hatay
24. Uşak
25. Ağrı
26. Yozgat

YENİ DELEGELER

1. Tunceli
2. Trabzon
3. Tokat
4. Tekirdağ
5. Ordu
6. Nevşehir
7. Maraş
8. Kütahya
9. Kırşehir
10. Kayseri
11. İzmir
12. İstanbul
13. İçel
14. Hakkari
15. Gümüşhane
16. Giresun
17. Eskişehir
18. Erzincan
19. Edirne
20. Diyarbakır
21. Çorum
22. Çanakkale
23. Bolu
24. Aydın
25. Artvin
26. Antalya
27. Adana
28. Ankara
29. Muğla
30. Kocaeli
31. Rize
32. Adıyaman
33. Afyon
34. Burdur
35. Elazığ
36. Yozgat

②

ESKİ DELEGELER

1. Van
2. Siirt
3. Samsun
4. Sakarya
5. Manisa
6. Kırklareli
7. Kastamonu
8. Kars
9. Isparta
10. Gaziantep
11. Erzurum
12. Bingöl
13. Bilecik
14. Amasya
15. Hatay
16. Uşak

'HUKUKİ DURUMDUR'

1. Zonguldak
2. Sivas
3. Sinop
4. Muş
5. Mardin
6. Konya
7. Malatya

DEĞİŞİK

GÖRÜŞ

1. Urfa
2. Bursa
3. Denizli

CEVAPSİZ

1. Niğde
2. Bitlis
3. Balıkesir

EVET

1. Adana
2. Ankara
3. Antalya
4. Artvin
5. Aydın
6. Bingöl
7. Bitlis
8. Bolu
9. Çanakkale
10. Çankırı
11. Diyarbakır
12. Edirne
13. Eskişehir
14. Giresun
15. Gümüşhane
16. Hakkari
17. İçel
18. İstanbul
19. İzmir
20. Konya
21. Maraş
22. Mardin
23. Muğla
24. Nevşehir
25. Nevşehir
26. Ordu
27. Sinop
28. Tekirdağ
29. Tokat
30. Trabzon
31. Zonguldak
32. Kocaeli
33. Rize
34. Adıyaman
35. Afyon
36. Burdur
37. Elazığ

③

HAYIR

1. Kastamonu
2. Kayseri
3. Sakarya
4. Uşak

KURULTAYDA KARAR VERECEĞİM

1. Ağrı
2. Amasya
3. Bilecik
4. Bursa
5. Çorum
6. Erzurum
7. Kars
8. Kütahya
9. Malatya
10. Manisa
11. Muş
12. Siirt
13. Sivas
14. Tunceli
15. Urfa
16. Hatay
17. Burdur

CEVAP YOK

1. Balıkesir
2. Denizli
3. Erzincan
4. Gaziantep
5. Isparta
6. Kırklareli
7. Kırşehir
8. Niğde
9. Samsun

CHP İL BAŞKANLARI KURULTAY İÇİN NE DÜŞÜNÜYÖRLAR

►Balıkesir il başkanı Mehmet Tiritöglü ve Bilecik il başkanı Mustafa Atak, «Kurultay gerekli mi? sorusunu, «karar verildi, tartışmak gereksiz» diye cevaplandıldılar. Aynı soruya, Ordu il başkanı Hasan Çebi, «gereksiz ama, çağrıldık gideceğiz»; Tokat il başkanı Vahap Ayhan «Genel Merkez gerekli görmüş»; Zonguldak il başkanı Mustafa Güray da «madem ki Genel Başkan istedi, olsun» cevabını verdiler. Manisa il başkanı Mustafa Hakgider ise, «bu soruya cevap vermek istemiyorum» dedi.

►«Kurultay hangi delegelerle toplanmalıdır» sorusuna, Bursa il başkanı Şebip Karamullaoglu «çağırılan taraf halletmelidir», Konya il başkanı Hüseyin Keçeli, Malatya

il başkanı Kemal Eser, Mardin il başkanı Vahap Dizdaroglu, Muş il başkanı Memduh Zırlı, Sinop il başkanı Yalçın Oğuz Sivas il başkanı Kâzım Kangal, Zonguldak il başkanı Mustafa Güray, «hukuki bir durum vardır» cevabını verdiler.

►Denizli il Başkanı Fuat Dağdelen, «iki gün önce başkan oldum, ve teşkilâtın dışından geldim. İçteki çatışmaya bağlı değilim, cevap vermeyeceğim», Kars il Başkanı Fermani Yıldırım, «biz genel başkan İnönü ile birlikte Ecevit'i de istiyoruz.» Niğde il başkanı Murat Bingöl, «Hiçbir soruya müsbet ya da menfi cevap vermeyeceğim, kim olduğunuzu bilmiyorum» dedi.

İL ve il başkanı

Olağanüstü Kurultaya gerek görüyor musunuz ?

Olağanüstü Kurultaya hangi delegeler katılmalıdır ?

Kurultayda Parti Meclisine güven oyu verecek misiniz ?

ADANA : Emin Bilen	Gereksiz	Yeni delege	Evet
ADİYAMAN : Abdurrahman Kılıç	Gereksiz	Yeni delege	Evet
AFYON : İhsan Özkan	Gereksiz	Yeni delege	Evet
AĞRI : Orhan Hacısaoğlu	Gerekli	Eski delege	Kurultayda karar vereceğiz
AMASYA : Mustafa Kavaklıoğlu	Gerekli	Eski delege	Kurultayda karar vereceğiz
ANKARA : Rauf Kandemir	Gereksiz	Yeni delege	Evet
ANTALYA : Türkân Gençler	Gereksiz	Yeni delege	Evet
ARTVIN : E. Şadi Erdem	Gereksiz	Yeni delege	Evet
AYDIN : Muharrem Sökeli	Gereksiz	Yeni delege	Evet
BALIKESİR : Mehmet Tiritöglü		Fikrim yok	Bu ne biçim soru..
BILECİK : Mustafa Atak		Eski delege	Kurultayda karar vereceğiz
BİNGÖL : İkinci Başkan	Gerekli	Eski delege	Evet
BİTLİS : Behçet Taşdelen	Gerekli	Fikrim yok	Evet
BOLU : Ahmet Cop	Gereksiz	Yeni delege	Evet
BURDUR : Kemal Erdem	Gereksiz	Yeni delege	Kurultayda karar vereceğiz
BURSA : Şebip Karamullaoglu	Gerekli		Kurultayda karar vereceğiz
ÇANAKKALE : İmadettin Elmas	Gereksiz	Yeni delege	Evet
ÇANKIRI : Zühtü Onat	Gerekli	Yeni delege	Evet
ÇORUM : Hasan Sabuncu	Gereksiz	Yeni delege	Kurultayda karar vereceğiz
DENİZLİ : Fuat Dağdelen			
DIYARBAKIR : Feyzi Kalfagil	Gereksiz	Yeni delege	Evet
EDİRNE : Hüsamettin Konuksever	Gereksiz	Yeni delege	Evet
ELAZIĞ : Atilla Atıla	Gereksiz	Yeni delege	Evet
ERZİNCAN : Hüseyin Tiryaki	Gerekli	Yeni delege	Cevap vermeyeceğim
ERZURUM : Osman Polat	Gerekli	Eski delege	Kurultayda karar vereceğiz
ESKİŞEHİR : Ertekin Tanrıyakul	Gereksiz	Yeni delege	Evet
GAZİANTEP : Zihni Kutlar	Gerekli	Eski delege	Cevap vermeyeceğim
GİRESUN : Orhan Yılmaz	Gereksiz	Yeni delege	Evet
GÜMÜŞHANE : Hicabi Ataç	Gereksiz	Yeni delege	Evet
HAKKARİ : Reşit Keskın	Gereksiz	Yeni delege	Evet
HATAY : Hasan Ökten	Gerekli	Eski delege	Kurultayda karar vereceğiz
İSPARTA : İl sekreteri	Gerekli	Eski delege	Bir şey söyleyemem
İÇEL : Şeref Gökçel	Gereksiz	Yeni delege	Evet

TÜSTAV

TÜRKİYE
NOTLARIKuvayı
Milliye'den
Fuat Carım

Önce yakınları attılar üstüne toprağı, sonra başkaları Mezar, yavaş yavaş kapanıyordu Kuvayı Milliye'den Fuad Carım'ın üstüne.

Zarif bir hanım, uzun saplı üç gül fırlattı çukura. Çelenkler yığıldı üstüste, pembe, kırmızı, beyaz.

Âşiyân Mezarlığından uzaklaştık, döndük hayata, sendeliye sendeliye. Boğaz, üstündekilerle birlikte akıyordu.

Kuvayı Milliye'den Fuad Carım, 80 yıllık bir yılın ömür, toprak anaya dönüyordu.

Eski savaşçılar, dostlar, aile, dünyanın dört bucağından koşmuş, kopmuş, kavuşmuştu.

Güle güle, Kuvayı Milliye'den Fuad Carım, Cumhuriyetin kurucularından biri daha gitti, en genci...

Doğançay'ın ince belli kızları, İstiklâl Savaşında fişekliğini takan sizler, deniz gibi bakışlı, gencecik Fuad Carım'a, onu orada bekliyor musunuz?

İstiklâl Savaşının Şehidleri, açın saflarımızı!..

Elçilik, Genel Sekreterlik, dünyada değer verilen şeyler...

Onun fazlaca önemseydiği iki şey vardı :

Yazarlığı... (Pirandello'yu türkçeye ilk çeviren oydu.. Türklüğe ait nice eser yazmıştı!)

Bir de... Bütün tevazuuna rağmen... Kuvayı Milliye'den Fuad Carım olmak.

Yeşil-kırmızı madalyası önümde, ama ne mütevazı!..

Ancak ateş çemberinden fırlayanlar bunca mütevazisini düşünür mükâfat olarak.

Doğançay'ın ince belli kızları, hazırlayın fişekliğini!.

Eski savaşçılar, açın saflarınızı, Kuvayı Milliye'den Fuad Carım geliyor!.

— «Fem... Tören diye bir şey tüzükte yok, Birinci Millet Meclisi üyeleri için.»

— «Çok affedersiniz, kimin için yapılır tören?»

Bunlar, Cumhuriyetin kurucuları. İsimleri ha İsmet ola, ha Celâl, ha Fuad ola... Ha Rauf... Bunlar Cumhuriyetin birer parçası.

Sayın politikacılar, Cumhuriyetin kuruluş devrini, demogojik edebiyat dışı bilir misiniz? Yaşantısıyla, destanlarıyla, türkülerıyla?..

«Geyve boğazı dardır geçilmez

Kan olmuş suları, bir tas içilmez.»

İşte o Geyve boğazını savundular bunlar ilk anda.

Cumhuriyetin başı için bazı şeylerin, azıcık hatırı ve hatırası olsun!..

YAKIT VE SAF SU

Biliyorsunuz uçaklar, meydanlarda, yakıt ikmali yaparlar. Bir de, motörlerinin soğutulması için saf su lazımdır. 300 litre mi, 400 litre mi gerekir, Demirel değilim ki cep defterimi çıkarıp rakkam dökeyim. Litrede 40 kuruş kadar kâr bırakmış saf su. Halbuki yakıtın kârı ancak bir kaç kuruşmuş.

...Ağır çizgili «German Air» uçağı, Yeşilköy havaalanına inmişti. Işıklar göz kırpmış, ışıklar sönmüş, koşuşmalar olmuş, hortumlar yapıştırmıştı.

Petrol Ofisin'in adamları harıl harıl çalışıyorlardı.

Sıra, saf suya gelmişti. Saf suyu, nedense, bizinkiler veremezmiş. Mobil'ciler temin ettiler saf suyu!

Bizinkiler sadece homurdandılar, söyleştiler, tartıştılar. «Yazıldı» dediler, «çizildi» dediler. O da, ufak memurlar... İşleri kabullenemediğinden halâ!

Ben bu operasyondan birşey anlamadım. Siz?

Kuzum, kim bana cevap verebilirse, ona soruyorum: Neden biz, bu kadar «susuzmuşuz» da, Mobil «bu kadar sulu»ymuş?

Gene bir mevzuat meselesi mi? Öldük bre, mevzuattan!

GARİBAN

Aldığım mektubu yayınlıyorum :
«Abla

Her yıl Petrol Ofis, yaz kampları açar, Kumburgaz'da, Antalya'da. Son derece rahat ve günde'izi bizim gibi dar gelirlielerin kesesine uygun yerlerdir. Bizim gibi garibana, buralarda tatilimizi geçirmek nasip olmaz. Torpillilere nasip olur. Üstelik tatil'lerini bu kamplarda geçirenlerin yarısına yakını dışardandır. Petrol Ofis'le hiç bir ilişkisi yoktur.»

İlişisi yokmuş... Torpi! ilişik değil mi, a benim aziz kardeşim? Sen kendi kendine «Gariban» demiyor musun? Daha nice yaz gelir geçer, sen de havaya bakarsın, gariban gariban!

Mektup devam ediyor :

«Bize haber veriyorlar, ama kontenjan dolduktan sonra...»

Geyve Boğazı dardır geçilmez
Kan olmuş suları bir tas içilmez...
(İstiklâl Savaşından bir ağıt)

DÜNYA

AFRİKA

Portekiz sömürgeleri kaynıyor

Geçtiğimiz hafta, Moritanya Cumhurbaşkanı Moktar Uld Daddah başkanlığında yurdumuzu ziyaret eden iyiniyet heyeti, Afrika'da, özellikle Portekiz yönetimi altındaki ülkelerin bağımsızlığı için bir dünya turuna çıkmıştı. Amaç, sömürgelerin bir an önce bağımsızlığa kavuşması ve Afrika'nın onda birinde yaşayan 30 milyon insanın kendi kendilerini yönetmeleriydi.

Portekiz sömürgelerinde, 1961 den bu yana, bağımsızlık mücadeleleri bütün şiddetiyle sürmekte ve Portekiz, 125 bin kişiyi, denizasıru bu topraklardaki hareketleri bastırma da kullanmaktadır. Fakat mücadele, günden güne sertleşmekte, yeni boyutlar kazanmaktadır.

Sömürgelerin en geniş Angola'da üç büyük örgüt, ayrı ayrı çalışmaktadır. En önemlisi, Dr. Agostinho Neto'nun liderliğindeki, «Angola'nın Kurtuluşu için Halk Hareketi»dir. Brazzaville'den yönetilmektedir. Bu örgüt, 1961 den bu yana epey mesafe almış ve ülkenin içlerinde, özellikle doğuda, Moxico eyaletinde duruma aşağı-yukarı egemen olmuş bulunmaktadır. Öteki örgütlerden «Angola Halkının Birliği», uzun süredir Kongo Demokratik Cumhuriyetinin (eski Belçika Kongosu) başkenti Kinshasa'da (eski Leopoldville) yaşayan Holden Roberto yönetmektedir. Ancak, Roberto'nun kurduğu, sürgündeki İhtilâl hükümetinin Bakongo kabilesinden başkasına dayanmadığı i-leri sürülmektedir. Roberto, 1961 de, Vige bölgesindeki bakongoların, avrupalıları kitle halinde öldürmesinden sorumlu tutulmaktadır. Bu yüzden, misilleme olarak, 20 bin kadar afrikalı öldürülmüştü. Angola'nın Kurtuluşu İçin Halk Hareketi'ne sempati duymayan Kongo Demokratik Cumhuriyeti Devlet Başkanı Joseph Mobutu, Roberto'yu desteklemektedir. Angola'nın bağımsızlığı için çarpışan en önemli örgütün başındaki, 49 yaşındaki Dr.

Bak, bu nezaketlerine diyeceğim yok. Haber de veriyorlarmış, üstelik!

Mektup gene devam ediyor :
«Gözlerinden öperim abla.»

Ben de öperim garibanım, ama bu karşılıklı öpücüklerin Ofis'in kampında sana yer sağlayacağına pek sanmıyorum. Neyse, benden duyurmak. İlgililer, duyduk duymadık demeyin!

MEDENİYETE HİZMET

Kürsüde, uygar hatlı Milli Eğitim Bakanı konuşuyordu. Bir, «dik mektep» açılmıştı. Açılış törenine o da katılmıştı.

Tabii, iyi şeydir, bir ilkokulun daha açılması. Üstelik, hamiyetli hanımlar 300 bin lira kadar toplamış, bu işi başarmışlardır.

Buraya kadar iyi, güzel ve normal.

Fakat, televizyonda, bir ilkokulun açılmasının on dakika sürece gösterilmesine, ben derim ki, «fazla». Siz ne dersiniz?

Yakında, ben de gazeteci arkadaşlara başvurup, para topluyacağım. Her birinin kaleminden damlıyan emeğinin ürünüyle okul açmak için...

Açılış törenine Sayın Milli Eğitim Bakanı gelmez ve o törende konuşmazsa, fena halde hatırım kalır. Eğer televizyonda on dakika gösterilmezse, Sayın Musa Öğün paşaya da fena halde gücenirim. Fena halde!

Ama bunlara hiç mahal kalmıyacak. İki de nasıl olsa dileğimi yerine getirip, beni hoşnut edecekler, şimdiye kadar olduğu gibi. Bundan, adımdan emin olduğum kadar eminim...

Yalnız... Eskiden, bir köye su geldi mi, radyoda gümbür gümbür verilir, «Falanca köy suya kavuştu» diye. Ve ben üzüm üzüm üzülürdüm. «Ey Türkiyemin binlerce köyü, en ilkel ihtiyaçlardan bunca yoksun musunuz ki, bunlardan birinin tatmini bayram sevinç doğuruyor, dünyalar sizin olmuşçasına?

Burada da aynı üzüntüyü duyuyorum. Bir ilkokulun açılması mutlu bir olay ama, beyaz ekranı on dakika süreyle işgal edecek kadar değil.

Ek: O arada da peşpeşe, kötü çekilmiş, kepçe kulak, bebeli, garip açılardan alınmış tören sah nelerine de (televizyondakilerden bahsediyorum) ne buyrulur? Ben buyuracağımı buyurdum, size soruyorum, «Tosi tosi» sevgilim!

NİMET
ARZIK

Neto ise, marksist tahlillerden yararlandıklarını, ancak komünist olmadıklarını, öne sürmektedir. Neto Sovyetlerden yardım aldıklarını inkâr etmemekte, fakat siyasi şartta bağlı olmayan yardımları, nereden gelirse gelsin, kabul edebileceklerini söylemektedir.

Angola'daki üçüncü örgüt «Angola'nın Tam Bağımsızlığı için Ulusal Birlik» adını taşımaktadır. Başındaki Jones Savimbi'nin, CIA'nın adamı olduğu kuşkuları var. Bu yüzden, 1968'de Zambiya'dan sınır dışı edilmiştir. Buradan, gizli bazı hareketleri yönettiği söylenmektedir.

Başka küçük örgütler de var. Bunların hemen hepsi, komşu ülkelerde üslenmişlerdir. Angola'yı parsellemiş, mücadelelerini sürdürmektedir. Ancak, eylemleri bölgesel olmaktan öteye gitmemektedir.

Mozambik'te iki önemli örgüt var: Birincisi, «Mozambik Özgürlük Cephesi», kısaca: Erelimo. Başkanı Dr. Eduardo Mondlane, Örgüt, Tanzanya'nın başkenti Darüsselam'dan yönetilmektedir. İkincisi, «Mozambik İhtilâl Komitesi», kısaca: Coremo. Başkanı Paulo Gumane, örgütü, Zambiya'nın başkenti Lusaka'dan yönetmektedir.

ANGOLALI LİDER NETO
«Ya bağımsızlık, ya ölüm!»

Dr. Mondlane, 52 yaşındadır. New York'taki Syracuse Üniversitesinden Sosyoloji yardımcı profesörlüğünü bırakıp 1962'de Frelimo'nun başına geçmiştir. Africa Report gazetesi yönetmenine verdiği demeçte, 8 bin eğitilmiş, iyi teçhizatlı erkek ve kadından kurulu birliklerinin, ülkenin üçte birinde savaştığını ve Mozambik'in 1 milyon kişinin yaşadığı beşte bire yakın bir parçasını denetimleri altında bulun-

durduklarını açıkladı. Mondlane'nin verdiği bilgiye göre, örgütün ordusu, modern anlamda bir gerilla ordusudur. Cezayir deneyinden yararlanılarak, cezayirliilere danışılarak örgütlenmişti. Harvard'da araştırmalarda bulunmuş ve Birleşmiş Milletlerde çalışmış olan Mondlane, Mozambik'te 1964'de başlayan hareketin 1 numaralı lideridir.

Portekiz Ginesi olarak da bilinen Gine-Bissau'ya portekizli gençler hiç gitmek istememektedirler. Portekiz'de askerlik dört yıldır. 3 milyon 400 bin nüfusu bulunan Portekiz'de 200 bin kişi Silâh altındadır. Bunun yüzde 80'i kara ordusundadır. On altı yaşından itibaren gönüllü kabul edilmektedir. Bu gençler, dokuz ay anavatanda eğitim gördükten sonra kur'a çekmekte ve Afrika'daki topraklardan birine yollanmaktadır. Kur'ada Gine'yi çekmek, büyük şanssızlık sayılmaktadır.

Son iki yılda, Lizbon veya Coimbra'da gösteri yapan öğrenciler, apartopar Gine'ye gönderildiler. Gine'de de iki örgüt faaliyette: Biri Gine Cumhuriyetinin başkenti Conakry'den yönetilen, başında Raphael Barboza'nın bulunduğu, «Gine ve Yeşil Burun'un Bağım-

AFRİKA'DAKİ PORTEKİZ SÖMÜRGELERİ

Portekiz Batı Afrika olarak adlandırılan Angola'nın, Güney Afrika Birliği'nin egemenliğindeki Namibya (eski Güney - Batı Afrika) sınırından Kongo nehri ağzına kadar 1000 mil kıyısı vardır. Bir portekiz genel valisince yönetilir ve bir Yasama Meclisi bulunmaktadır. Portekiz, Angola'yı 1575'de ele geçirmiştir. 481 bin 351 mil kare büyüklüğündeki Angola, Fransa, İtalya ve iki Almanya'yı içine aldıktan başka, bazı ufak ülkeleri de kapsayabilecek genişliktedir. 1969 rakamlarına göre nüfusu, 500 bin Avrupalı dahil, 5 milyon 430 bindir. Başkenti,

Atlantik kıyısındaki Luanda'dır. Angola'nın kuzey kıyı bölgesinde, Kongo Halk Cumhuriyeti (eski adıyla Brazzaville Kongosu Cumhuriyeti, yani eski Fransız Kongosu) sınırında bulunan Cabinda'daki geniş petrol yataklarının işletilmesine 1969'da başlamıştır. Ülkenin önemli ürünleri kahve, balık, boynuz, şeker, pamuk, hindistan cevizi, fildişi ve elmaştır. Bakır, manganez, kükürt, fosfat, altın rezervleri tesbit edilmiştir. Pamuklu, balık ürünleri, kâğıt, şeker, tütün işleyen sanayi dalları vardır. Portekiz, ithalatın yüzde

50'sine yakın kısmını oluşturmaktadır.

Portekiz Doğu Afrika olarak adlandırılan Mozambik, Güney Doğu Afrika'da, Hint Okyanusu kıyılarında, Mozambik Kanalı boyunca uzanmaktadır.

297 bin 731 mil kare genişliğinde olan ülkenin nüfusu, 7 milyon 376 bin tahmin edilmektedir. Başkenti, Hint Okyanusu kıyısındaki Lourenço Marques'tir. Başlıca ürünleri çimento, çiçek, şeker, hindistan cevizi ve pamuktur. Tantal, kömür, bakır altın mineralleri bulunmaktadır.

Kuzey Atlantik'teki Yeşil Burun Adaları, Senegal'in başkenti Dakar'ın 260 mil batısında yer almaktadır. 1.557 mil kare genişliğindeki adalarda 250 bin kişi ya-

şamaktadır. Kahve, tıbbi bitkileri meyva, başlıca ürünleridir.

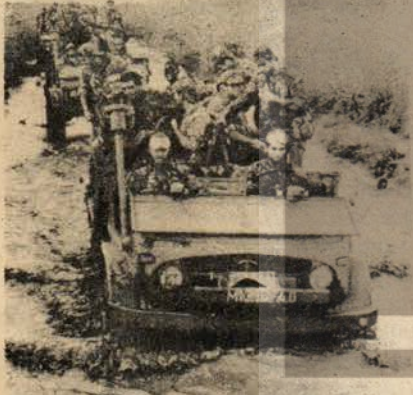
Portekiz Ginesi, Afrika'nın batı kıyısında, Senegal ve Gine arasında yer almaktadır. 13 bin 948 mil kare genişliğindeki ülkenin nüfusu 560 bin tahmin edilmektedir. Başlıca ürünleri petrol ve fildişidir.

Sao Tome ve Principe adaları Afrika'nın batısında, Gine Körfezinin 125 mil açığındadır. 372 mil kare genişliğindeki adalarda, yaklaşık olarak, 66 bin kişi yaşamaktadır. Ülkede kakao, kahve, hindistan cevizi, zeytin yağı üretilmektedir.

Portekiz'in, Afrika dışında, Çin'de de sömürgeleri vardır. Örneğin, Macao ve Timor Adasındaki Portekiz Timoru gibi...

sızlığı için Afrika Partisi», kısaca: PAIGC. Oteki «Portekiz Ginesi'nin Bağımsızlığı ve Özgürlüğü Cephesi». Senegal'in başkenti Dakar'dan yönetilmektedir. Başında, Benjamin Pinto-Bull bulunmaktadır.

Bağımsızlık yolunda en çok yol almış hareketler Gine'dedir. Portekiz, durumun ciddiliğini görünce, 22 Kasım 1970'de, Portekiz Ginesi'nden Gine Cumhuriyeti'ne bir istilâ girişiminde bulundu. Hareket, başarısızlıkla sonuçlandı; Gine'de ağaçlar, asılanlarla doldu. Bir birleşmiş Milletler Heyeti görevlendirildi; Güvenlik Konseyi, hareketi kınadı. Portekiz, suçlamayı kabul etmedi. Ancak, Moritanya Cumhurbaşkanı Daddah, geçen hafta Ankara'da düzenlediği basın toplantısında, Portekiz'in yalnız Gine'de değil, Senegal ve Zambiya'da da zararlı davranışlarını sürdürdüğünü açıkladı.

PORTEKİZLİLER ANGOLA'DA
Vahşetin sonu yok!

Portekiz'de ise muhalefet büyümektedir. Salazar'dan sonra başbakan olan Marcello Caetano, henüz kendisi için beslenen umutları boş çıkarmış değil. Salazar'ın aksine, sık sık, Bakanlar Kurulunu topluyor; televizyonda halka sohbet ediyor. 1968 Aralık ayından bu yana ülkeyi dolaşmakta. Ancak, kendisinden memnun olmayanların sayısı da artmakta. «Gülen Salazar» diye adlandırılan Caetano, liberalleştirme politikasında henüz fazla mesafe almış değil.

Portekiz'de, 1852'den bu yana siyasi suçlar, 1867'den bu yana öte

ki suçlar, 1911'den bu yana ise askeri suçlar için idam cezası kalkmış durumdadır. Portekiz Polisi işkence metodlarını iyi biliyor. Ünlü PIDE (Devletin Savunması için Uluslararası Polis)inin portekizvâri bir usulü var: «Heykel». Sorguya çekilen kişi, günler ve geceler boyunca kıpırdamadan, ayakta, soruları cevaplandırmaya zorlanıyor. Piskoposlar direniyor'ar.

Sömürgelerde savaş sürdükçe, piskoposlar da sessiz muhalefete katıldılar. Ülkede sansür var. Öyle ki, aralarında Angola'lı lider Dr. Neto'nun da bulunduğu portekiz Afrikası'ndan üç milliyetçi lideri, Papa 6'ncı Paul, 1970 Temmuzunda kabul ettiği zaman, kamu oyu adeta şok geçirmişti.

1969'da Portekiz hükümeti, bütçe toplamının yüzde 42'sini ve milli gelirin yüzde 7,5'ünü savunma ve güvenlik harcamalarına ayırmıştı. Bu miktar, Portekiz gibi bir ülke için fazlaydı. 1971 bütçesinde olağanüstü harcamaların yüzde 58'i savunmaya ayrıldı. 1972 bütçesinde de aynı oran korunuyor.

1961'den bu yana, resmi rakamlara göre 3 bin; 1969 Ekiminde faaliyetlerine izin verilen demokratik muhalefete göre ise, 8 bin kişi Afrika'da öldü. Nüfusumuza göre, Amerika'nın Vietnam'da kaybettiği kadar insandan olduk demektirler.

Portekizlilerin morali bozuk. Silâhlî İhtilâl Hareketi'nin sağda solda patlattığı bombalar, Afrika'da üç cephede savaş, haftada on kayıp: çoğu, ayaklananların yollarda bıraktıkları mayınlardan... Kolsuzlar, ayağı kopanlar, savaştan kaçanlar...

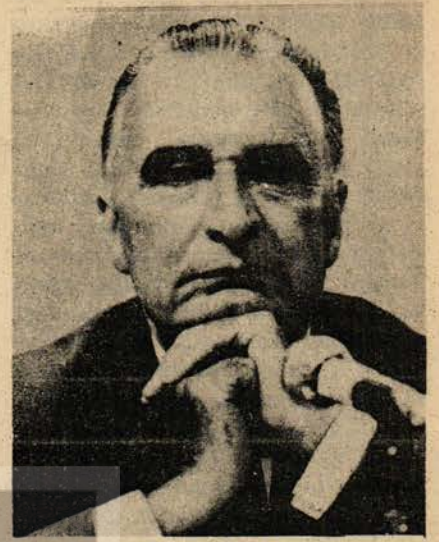
Bir Fransız gazetecinin deyişyle, «Portekiz, Afrikanın hasta adamı.»

Fransa

Evet mi, Hayır mı?

Avrupa'daki yeni gelişmeleri dikkate alarak, Cumhurbaşkanının Fransız halkına sunduğu ve Avrupa Topluluğuna Bükük Brütanya, Danimarka, İrlanda ve Norveç'in katılmasıyla ilgili anlaşmanın onaylanmasına yetki veren kanun tasarısını uygun buluyor musunuz?»

23 Nisan günü sandık başına giden Fransız seçmenler, bu soruyu

POMPIDOU

De Gaulle'cü politika

cevaplandırdılar.

Referandum kampanyası, Fransanın siyasal yaşantısına yeni bir canlılık getirdi.

Fransa Cumhurbaşkanı Pompidou'nun, De Gaulle'vâri bir girişimle aldığı halkoyuna başvurma kararına ilginç tepkiler oldu. Referandum, «Hayır!» oyuyla katılmak isteyenlerin hem aşırı sağdan, hem aşırı soldan olması dikkati çekti: Komünist Partisi ve yan kuruluşlarıyla Kralıktan yana örgütler, Nouvelle Action Française (Yeni Fransız Eylemi) ve benzerleri «hayır» kararı alırken, Pompidou'nun girişim ve amaçlarının De Gaulle politikasının zıt kutbu olduğunu ileri süren İlerici Gençler Cephesinin sol De Gaulle'cüleride aynı tavır takındılar.

Bir yanda da, «katılın ama, hoş oy pusulası atın» diyenler vardı. Başta François Mitterand'ın sosyalistleri, «çekimser kalmak, sola oy vermektir» diyorlardı. Komünist Partisi'ne de hoş görünme çabası sezilivordu. Çekimser kalma yanlıları, Maoçu-leninci Çin yanlısı Komünist Partisi'nden tutun da, Krivine'in trockicilerine, aşırı sağ Yeni Düzen Örgütü'nün militanlarına, Birleşik Sosyalist Parti'ye dek uzanıyordu. Herbiri, tabii, başka bir hava çalarak... Sosyalistler, aslında, Avrupa Topluluğunun genişlemesinden yanaydılar; sadece, referandum oyununa karşı çıktıklarını söylüyorlardı.

«Evet» den yana olanlar, tabii, başta iktidardaki Beşinci Cumhuriyet Demokratlar Birliği, Versailles'

Hazine

Döviz ambarı

Bir yıl önce, Türkiye ekonomisinin yapısı hakkında bilgisi olan kişiler, hükümet üyelerinin demeçleri dışındaki gerçek iktisadi olaylara bakıyorlar ve ülkenin önünde uzun ve gittikçe daralan bir geçit bulunduğunu görüyorlardı. Ancak, 12 Mart muhtırası ile hükümet değiştikten bir süre sonra, siyasi iktidar ekonomik iktidara da hâkim olmuş ve bazı kuralları koymuştu. Bu kurallar, çok geçmeden etkisini göstermiş, Türkiye'nin önündeki dar geçidin genişlemesini sağlamıştı.

Yine bundan altı ay önce, ekonomi yazarları, bankaların mevduat taarruzuna uğradığını; paraların bankalara yığıldığını; ancak, kredi talebi olmadığını yazıyorlar, Türkiye'nin elindeki yabancı paraların arttığını söylüyorlardı. Hatta bunlardan bazıları, bunun, giderek tehlike doğuracağını da ifade etmişlerdi.

Bugün ise, Başbakanlık Basın Merkezi ile Ticaret Bakanı Naim Talû'nun sık sık yaptıkları açıklamalarla belli olmuştur ki, Türkiye'nin elindeki yabancı para miktarı 1 milyar dolara yaklaşmıştır. Şimdi, gerek DPT ve gerekse Maliye Bakanlığının bazı uzmanları, bunun ekonomi için çok büyük bir tehlike arz etmeğe başladığını; ekonominin bazı alanlarda büyük durgunluklarla karşılaşırken, bazı alanlarda enflasyonun başlayacağını ifade etmektedirler.

Kısa tanım

Bir ülkenin elinde, yabancı ülkelerin değerli paralarının bulunması, aslında, o ülkenin iktisadi durumunun iyi olduğunu gösterir. Böylece, hem milli paranın değeri korunmuş, hem de ülkeye, rahatlıkla ithalât yapma, yurt dışından mal alma olanağı sağlanmış olur. Bu tür alış-verişlerde serbest para, yani döviz kullanılacağı için, ülkenin kendi parası yurt içinde kalmış

olur; ayrıca, uluslararası pazara değerli ile gidildiği için, yüksek fiyatlarla karşılaşmak ihtimali azalır. Aksi olur da, bir ülkenin elinde yabancı para miktarı azalır. O ülkenin ithalâtta yüksek paralar ödemesi, kendi parasını yurt dışına kaptırması ve fiyatların giderek artması, kuvvetli bir sarsıntının ekonomiyi kaplaması, piyasada mal bulunamaz olması gibi olaylar ortaya çıkar.

Türkiye, bir yılın içinde, hem İkinci, hem de birinci olayla karşılaşmıştır.

Birinci Erim Hükümetindeki bazı ekonomi uzmanları, yurdun, içine düştüğü ekonomik bunalıma son vermek, o zamanın Başbakan Yardımcısının deyimiyle, «ekonomik anarşiyi durdurmak» için, derhal, Türkiye'nin yabancı paralara sahip olmasını önleyen bazı teşvik tedbirlerine son vermişlerdir. Demirel hükümetlerinin (belki de başını yiyen) paranın değerini düşürme kararı (devalüasyon) da bu tarihte etkisini göstermeğe başlamış ve tarımsal ihracatta artışlar olmuştur.

Çanlar orkestrası

Döviz miktarlarındaki artış, gazetelerin başyazarları tarafından farkedildiği günlerde, yurt dışında çalışan işçilerimizin, Çalışma Bakanı Ali Rıza Uzuner'in deyimiyle, «ekonomiyi kurtaran paraları» gelmeğe başlamış ve Hazinesinin elindeki yabancı para, milyarın tam sınırına dayanmıştır. Bu durum, yetkililere ve İkinci Erim Hükümetinin Ticaret Bakanına, haftada bir, «ekonomik durum hakkında geniş açıklamalar yapma» alışkanlığı kazandırmıştır.

Ne var ki, ağı kulaklarına vatan Maliye ve DPT yetkililerinin tebensümleri, suratlarında donup kalmışa benzemektedir.

Basit bir tablo yapılırsa, Hazinesinin elindeki yabancı para miktarı, Türk lirası cinsinden şöyle artmıştır:

Aralık 1970 4,141 milyar TL.

Aralık 1971 8,704 milyar TL.

Mart 1971 15,500 milyar TL.

Böylece, bir yılda yüzde 50 artan net yabancı para miktarı, üç ayda yüzde 70'den fazla artmıştır. Yurttaş Etkisi

Böylesine olumlu etkileri bulunan yabancı para stokunun, yine böylesine memnunluk verici bir şekilde artmasının zararı var mıdır?

Devlet hazinesinin, Padişah hazinesinden farklı olduğunu, orada paraların «istiflenmediğini», aksine, dolaşmalarının sağlandığını hatırlarsak, Hazinesinin elindeki yabancı paralar 900 milyon doları geçerken, uzmanların neden endişelendiğini çözmek kolaylaşmaktadır. İktisat ve ticaretle ilgili türlü Bakanlıkların değerlendirme işleriyle uğraşan bölümleri de durumu, son Bakanlıklararası Yüksek Ekonomik Kurul toplantısına aksettirirken, aynı şeyi yapmışlar ve Hazinesinin bir döviz ambarı haline geldiğine dikkati çekmişlerdir. Bu değerlendirmelere göre, hızla biriken dövizler, büyük enflasyonist baskılar yaratmağa başlamıştır.

Ayrıca, Hazineye yabancı para tutmak için izlenen yollardan başarılı olanları kadar (özel sektörü teşvik tedbirleri» adı altında sağlanan haksız olanakların kaldırılması gibi), başarısız olanları da vardır. Bunlardan birincisi, sanayi üretiminde kullanılacak bazı maddelerin ithalinden, ek tesislerin inşasından ve desteklenmesinden kaçınmaktır. Böylece, Hazineye yığılan yabancı paralar, üretici alanlara yöneltilmemiş olmaktadır. Yapılan değerlendirmelerin en ilgi çekicisi ise, yabancı paralardaki artışı sağlayan asıl etkinin, yurt dışında çalışan işçilerimizin gönderdikleri paralar olduğuna dikkati çeken değeri dirdir.

Türkiye'nin, elindeki yabancı paraların artması yüzünden karşılaştığı bir diğer tehlike ise, ithalâtçı tüccarın harekete geçerek, serbest ithalât listelerini genişletmek ve yurda yeni mallar sokmak istemesidir.

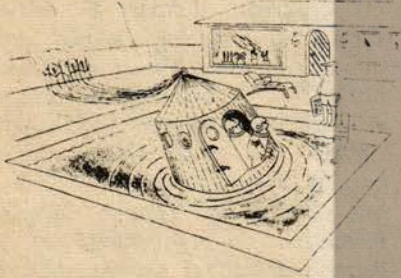
Oysa ortada kaçırılmak üzere olan bir fırsat vardır. Bir yıldan beri, adı var kendi yok reform tasarıları arasında bulunduğu söylenen sermaye piyasasını düzenleyecek kanun tasarısı, Meclislerden geçirilerek, yürürlüğe sokulmuştur. İktisadi devlet teşekküllerinin verimli yatırımlar için yeni görevler almasını sağlayacak reform çalışmaları bitirilmemiştir.

Kaçırmak üzere olduğumuz fırsatın büyüklüğü bir kenara bırakılsa bile, yurtsever uzmanların işaret ettikleri, yabancı para yığılmasının yolaçacağı sıkıntıları düşünmek de, yetkililerin harekete geçmesini sağlayacak seviyededir.

Ay Malzemeleri

Ay gezisinin maliyeti

Amerikalı astronot John Young ve Charles Duke, Ay'a ulaştılar. Böylece, sekizinci ve dokuzuncu insanoğlu da Ay'a ayak basmış, Amerikalı vergi yükümlülerinin, sadece Apollo projeleri için ödemiş oldukları para da 400 milyar TL. yi bulmuş oldu.

Bu beşinci Ay yolculuğu, Cape Kennedy'den 16 nisan pazar sabahı başladı. 36 katlı Saturn-5 roketiyle uzaya fırlatılan Apollo-16, üç günlük yolculuktan sonra, önce Ay kabini Orion'un ısı koruyucusunda, ardından, yönelme sisteminde ve nihayet radyo antenlerinde çıkan arızaları atlatarak, çarşamba günü, Ay çevresinde yörüngeye girdi. Fakat terslikler bundan sonra da Apollo-16'yı bırakmadı. Orion'un Ay'a inişe geçeceği bir sırada, kumanda kabininin ana roketi bozuldu. Bu bozukluk giderilinceye kadar, John Young ile Charles Duke, Orion'da kaldılar ve kendilerine Ay'a iniş buyruğu, bu yüzden, üç saat kadar geç verildi.

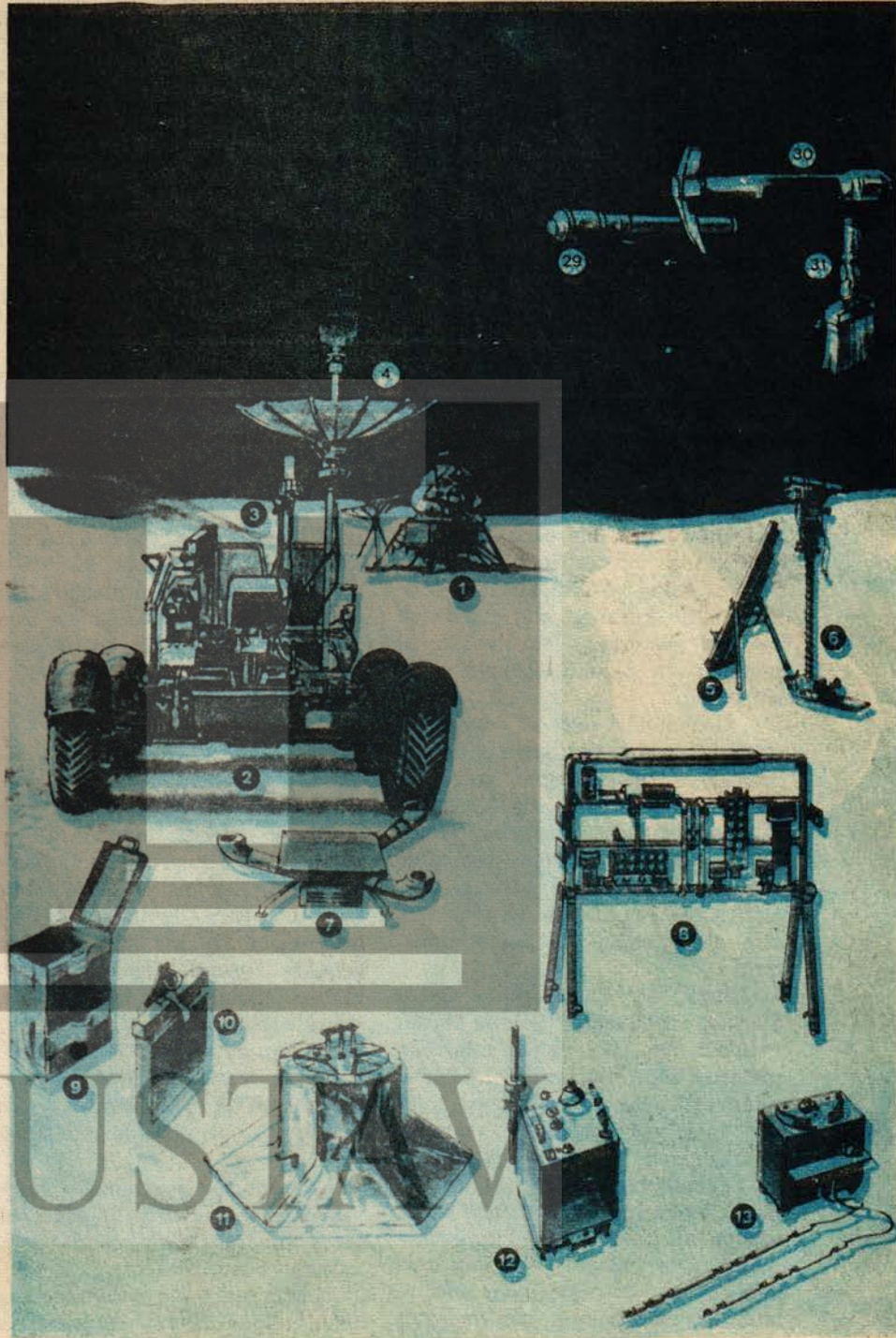
Astronotlar aya perşembe günü ayak bastılar, fakat o günü Orion'da dinlenmekle geçirdiler. Orion'un indiği yer, bundan önceki iniş alanlarından değişik olarak, Ay'daki en dağlık ve kayalık bölgede seçilmişti. Bu yere «Descartes yaylası» adı

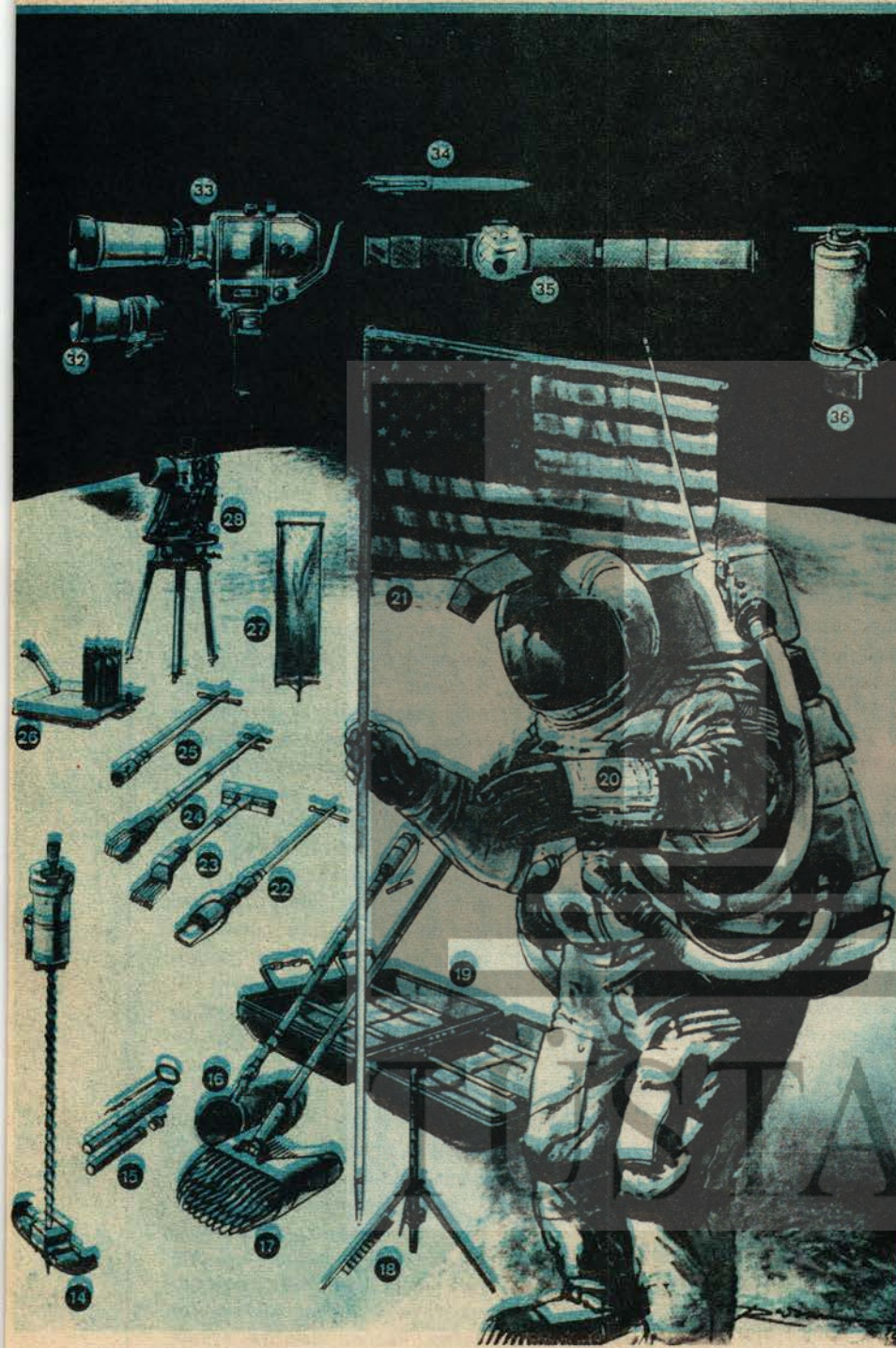
verilmektedir. Perşembe gününü dinlenmekle geçiren Young ve Duke, ondan sonra üç gün, altlarındaki altın değerindeki özel araçla, bu yaylayı saran dağları ve çukurlukları incelediler, buradan Ay taşları topladılar. Bu arada Young, jimnastik yaparak, Ay'da beden hareketlerinin sanıldığı kadar zor olmadığını gösterdi.

Bu satırların yazıldığı sırada astronotlar, Ay'dan ayrılıp, kumanda kabineine doğru uçmak üzereydiler.

Bu defa yapılan, şimdiye kadar ki bütün denemelerin en pahalı olanı.

Denemede kullanılan araçlar ve fiyatları, ayrı ayrı, şöyle :

9. Ay'daki taşları yerleştirmeye yarayan torbalardan sadece bir tanesi : 11.400 TL.

10. Çeşitli denevler için ayrılan bir çanta : 14 bin TL.

11. Ay yüzeyindeki çok zayıf titreşimleri ölçen hassas bir sismograf

12. Bilimsel verileri Ay'dan yeryüzüne iletecek olan aygıtın değeri : 1 milyon 260 bin TL.

13. Ay yüzeyindeki ısı kaybını ölçmeğe yarayan aygıt : 158 bin TL.

14. Ay tabanının sağlamlık derecesini ölçmeğe yarayan alet : 140 bin TL.

15. Yer delmeğe yarayan matkapların parçaları : 14 bin TL.

16. Teleskoplu taş toplama kepeci : 30 bin TL.

17. Paslanmaz çelikten yapılmış avrı bir taş toplama kepeci : 36. bin TL.

18. Güneş doğrultusu için fotoğraf pozometresi : 19 bin TL.

19. Ay taşlarını yeryüzüne getirecek olan özel alüminyum çanta : 47 bin TL.

20. Yapılacak işlerin yazılı olduğu, bilezik şeklinde liste : 4.800 TL.

21. Ay'da dalgalanacak olan Amerikan bayrağı : 8.800 TL.

22. Ay tozu ve taşların deneyi için kullanılacak alet : 15 bin TL.

23. Ufak deney parçalarını toplamaya yarayan maşa : 20 bin TL.

24. 80 santimlik ayrı bir maşa : 23 bin TL.

25. Maşaları 75 santimden öteye uzatmağa yarayan alet : 17.500 TL.

26. Bilimsel aygıtlara elektrik sağlayan özel jeneratör : 1 milyon 300 bin TL.

27. Güneş rüzgârını ölçmeğe yarayan güneş yelkeni : 128. bin TL.

28. Yeryüzünden görünmeyen ultraviyole yıldızlar için hazırlanan kamera : 5 milyon TL.

29. El feneri : 2.800 TL.

30. Çekiç : 19.200 TL.

31. Süpürge : 17 bin TL.

32. Fotoğraf makinesinin özel filtreli objektifi

33. 500 milimetrelik te'objektifli Hasselblat fotoğraf makinesi : 33 bin TL.

34. Özel tükenmez kalem : 4 bin TL.

35. Özel kol saati : 4.600 TL.

36. Ay taşı emicisi : 43. bin TL.

1. «Orion» ay kabini

2. Astronotları Ay'da geçirecek olan 3 metre 5 santim uzunluğunda, 208 kilo ağırlığındaki otomobilin fiyatı : 52 Milyon TL. Yani, dünyanın en pahalı arabası.

3. Bilimsel verileri nakleden Ay otomobilinin üstündeki antenler

4. Televizyon yayınlarını nakleden yüksek güçlü antenler

5. Ay matkabının yedek boruları

6. Astronotların Ay'da 2.5 metre derinliğe kadar delik açmalarını sağlayan elektrikli matkabın fiyatı : 100 bin TL.

7. Ay'ın zayıf çekim gücünü ölçen üç kollu çekim ölçüsü : 76 bin TL.

8. Alüminyumdan yapılmış alet taşıyıcı : 114 bin TL.

TV'nin konseri

Hovardahğın h ylesi

20 nisan perşembe gecesi, Arı Sinemasının bitişindeki 2 numaralı Televizyon stüdyosunu büyük bir dinleyici kitlesi, tıkabasa doldurmuştu. Herkes, televizyondaki ilk orkestra konserinde bulunmanın heyecanı içindeydi. Konser o gece banda alınacak ve ileriki bir tarihte yayınlanacaktı. KONSERE solist olarak, dünyaca tanınmış gitarçı Siegfried Behrend'in katılması, programda Rodrigo'nun gitar konçertosunun bulunması ilginçti daha da arttırmış; Radyo, «Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının konseri» diye ilân edince, 15 liraya kıyıp bilet alanların sayısı birdenbire kabarmıştı.

Kayıt saati geldiği vakit sahneye otuz kadar müzikçi çıktı. Çoğunluğu Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının genç elemanları teşkil ediyordu ama, bu topluluğa «Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası» denemezdi. 15 liraya bilet alınmış olan müzikseverleri önce bu sürpriz şaşırttı. Siegfried Behrend ile Hikmet Şimşek sahneye çıkıp da konser başlayınca ikinci sürpriz daha da sarsıcı oldu. Şefin acemice yönetişi, orkestranın acemice çalışması ile Rodrigo hani neredeyse tanınmaz hale gelmiş, salonu bir okul müsamesesi havası kaplamıştı. Hele son bölümdeki aksak ritimlerde, şef, vuruşu iyice karıştırmış, iyi hazırlanmadığı belli olan orkestra birkaç kere sallandı toparlandı, koptu düzeldi. Rodrigo'dan sonra gelen diğer eserlerin icrası da biraz kuşağı olan her müzikseveri rahatsız edecek kadar düşük seviyedeydi ve dinleyiciler, 15 lira karşılığında, umduklarıyla değil de bulduklarıyla yetinmek zorunda kalmışlardı.

Bu arada, konserin ikinci yarısının banda alınmadığını farkeden bir müziksever bunun nedenini araştırdığında, şefin, yeteri kadar prova yapmadığı için, konçertonun dışındaki eserlerin sanat sorumlulu-

ğunu üzerine alamayacağını söylediğini, soliste, orkestraya ve şefe para ödeyebilmek için sadece ilk yarının banda alındığını öğrendi. Oysa, ilk yarı da, hani neredeyse acemiliğin tespit edildiği belgesel bir film olmuştur.

notlar

Dünyanın her yerinde televizyon programlarına en seçkin müzikçiler, sanatçılar, ilim ve bilim adamları, en gözde topluluklar, en iyi orkestralar çıkar. Bizde bu işin tam tersi oluyor. Yılmaz Karavit'in 20 nisan perşembe gecesi izlediğimiz hafif müzik orkestrası, bu konuda, saymakla bitmeyecek örneklerin en yenisiydi. Televizyonun (ve Radyonun) müzik işleriyle uğraşan yetkili bir yöneticisi bulunmadığı için, programlar, memleketteki abur cuburların atlama tahtası haline gelmiştir. Yılmaz Karavit'in, amatör bir okul topluluğu düzeyindeki orkestrasını, armoni yanlışlarıyla dolu zevksiz «aranjman»larını antene çıkarmak hem TRT ilkelerine aykırıdır, hem de dinleyiciye saygısızlıktır; her önüne gelenin sınanmadan, tartılmadan, elenmeden ekranda arzı endam edebildiği televizyonu da biz icadettik galiba.

BAŞKENT ANKARA

20 Nisan perşembe gecesi, 1920 lerin Ankarasını ve günümüzün Ankarasını anlatan, yarım yüzyılda bu kentte olan değişiklikleri gözler önüne seren başarılı bir program izledik. Özellikle Enver Behnan Şapolyo'nun konuşması ve anlamları son derece ilginçti. Programı hazırlayan Nizam Payzın ile yapımı ve yönetimi üzerine almış olan Özden Vardar'ı kutlamak gerekir.

KAÇAK

Yakında televizyonlarımızda «Kaçak» adlı bir amerikan dizi filmi gösterilecektir. Her hafta bir saat sürecek olan bu filmde, karısını öldürmek suçuyla mahkemeye götürülürken kaçan Dr. Campbell'in serüveni anlatılıyor. Amerikan televizyonunda beş yıl süreyle gösterilen bu dizi filmde, doktoru kovalayan ve her haftaki bölümün sonunda elinden kaçırılan polis hafiyesi herkesin alayına yolaçmıştı. Herşeye rağmen «Kaçak»ın yayınlandığı geceler sinemaların müşteri bulamayacağını söylemek kehanet olmayacaktır.

Truva atı

Geçen haftaki günlük gazetelerden birinde, Televizyonumuzla ilgili olarak yapılan röportaj dizisinde bir Televizyon yetkilisi, «Önümüzde yayılma yolları var. Seyirci sayısı 18 milyonu bulacak. O zaman daha çok eleştiriler alacağız. O nedenle iç kaynak yapımını azaltıp, dış kaynaklara yönelmeliyiz, yabancı televizyonlarla işbirliği yapmalıyız» dedi.

Bu demeçten anlaşıldığına göre, seyirci bugün, televizyon programlarından çok yakınmaktadır. Yarın televizyonu 18 milyon izlediği zaman yakınmalar daha da artacaktır. Bunu nasıl önleyebiliriz? Programlarımızı daha olgun bir düzeye çıkarmaya çalışarak mı? «Hayır» diyor, profesyonel Televizyon yönetmenimiz: «seyircinin yakınmasını önlemek için yabancı televizyonlarla işbirliği yapalım, dış kaynaklara yönelelim». Yani dışardan bol bol program alalım; gönderinler bize hafiyeler filmlerini, serüvenlerini ve kovboylarını. Eğitime önem verdiğimiz göstermek için de arada sırada onlara belgesel ve kültürel filmler ismarlayalım, dışarıya döviz aksın... Bu arada, nasıl olsa eleştirilecek diye kendi özelliklerimizi yansıtan yerli yapım programların kökünü kurutalım.

TRT yayın ilkelerine uygun dizi film siparişleri vererek Türk sinemasından yararlanmak, hatâ sinemamızın kalkınmasına katkıda bulunmak, kendi imkânlarımızı seferber ederek her çeşit yerli yapımı arttırmak; profesyonel Televizyon yöneticilerimize, galiba, kapıları dışarıya açmaktan, başka ülkelerin pazarı olmaktan daha güç geliyor. Bir yandan, yabancı televizyonların etkisini önlemek için sınırlara kıyılara yeni istasyonlar kurmak; öte yandan, iç yapımı azaltıp, dış kaynaklara yönelineceğini söylemek... Çelişmeyi bir yana bırakalım ama, tarihteki Truva Atı da mı bilinmiyor?

*

TOPLUM

BASIN

Hürriyet'in hikâyesi

Yirmibeş yıl önceydi

Bundan 25 yıl önce İzmir'de Güzelyalı'da, bir basın kuruluşunun kongre hazırlıkları için çalışmalar yapan Sedat Simavi, arkadaşına, «Gündelik bir gazete çıkaracağım» dediği zaman, herhalde, yayınlayacağı organın, birgün gelip, reklamını uçaklardan kelebekler atarak yapacağını düşünmemiştir.

Fakat, Sedat Simavi'nin, dört arkadaşıyla birlikte biçimlendirdiği Hürriyet Gazetesi, sadece kurucusunun tahminlerini değil, bu süreçte içinde basın âleminde çalışmalar yapan herkesin tahminini boşa çıkartmış ve bugün Türkiye'nin 1 numaralı gazetesi haline gelmiştir.

Hürriyet Gazetesi yayın hayatına atılırken, yönünü tespit eden kurucusu tarafından şu ilke konuluyordu: «Sermaye bizim olacak. Yâni, çıkartanların. Yâni, benim. Hiç bir partiyi tutmayacağız. Daha doğrusu, hangi parti bu memleketin hayrına çalışırsa onu tutacağız...»

Bundan 25 yıl önce konulan bu ilke, «bol resim-bol haber» kuralı ile desteklenmiş, daha sonraları gazeteye hakim olan Erol ve Haldun Simavi kardeşlerin «bol ikramiye» ilkesiyle bugüne dek yürüyüp gelmiştir.

Nereden nereye

Yavın hayatına atıldığı günlerde, İktidar ve Muhalefet liderleri olarak İnönü ve Bayar'dan makale isteyerek yayınlayan zihniyetin ege-men olduğu Hürriyet, giderek, tercihler yapmaya başlamış, sonunda, «bir adamı ya abâd ya da berbat eden» niteliğini bulmuştur.

Yine önceleri, iki oda-bir salona sığan Hürriyet Gazetesi, bugün, baskı yaptığı dört ildeki tesisleriyle milvarlık bir dev olmuştur.

Hürriyet'in, gerek Türk basını,

alışında, önemli olaylar işaret etmek mümkün değildir. Sadece, 1960 öncesi yöneticilerinin «millî dâva» saymadıkları Kıbrıs sorununu ısrarla ele alıp işlemesi ve Türkiye'nin Kıbrıs diye bir sorunu bulunmadığını kabul edilmesinde rol oynaması dışarıda tutulursa, Hürriyet, daima basit bir heyecan gazetesi olmaktan öte gidememiştir. Bununla birlikte, bugün kuruluş yıldönümü için Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri, CHP Genel Başkanı İsmet İnönü gibi önemli ve tarihi kişilerden kutlama yazısı isteyecek kadar etkili bir gazetenin ortaya çıkmasında Hürriyet tecrübesi büyük önem taşımaktadır.

Bu tecrübenin kilometre taşlarını ise, her yıl, okura artırılarak verilen ikramiyeler teşkil etmiştir. Hürriyet Gazetesi, kurulduğundan bu güne dek, okuruna 100 milyon liraya ulaşan armağanlar verdiğini uçaklardan atılan reklâmlarla duyurmakla bu tecrübeye işaret etmektedir.

Yeni yeni girişimler

Bununla birlikte, 25'inci kuruluş yılını bir yıldan fazla hazırlık çalışmalarıyla kutlamağa hazırlanan Hürriyet Gazetesinde yeni birtakım gelişmeler de görülmektedir. Bunlardan birincisi, «haberle tiraj yapma» eğilimidir. Türkiye'nin en büyük haberalma örgütüne sa-

hip bulunduğu halde, bu örgütü bugüne dek tam kapasite ile çalıştıramamış olan Hürriyet Gazetesinde yapılan son atamalarla, bir Haberler Merkezi Müdürlüğü kurulmuş ve başına, «Bâbü'lî'nin en örgütçü adamı» sayılan Erdoğan Arıpınar getirilmiştir. Bu atama ve bunun sonunda yapılan yeniden örgütlenme ile Hürriyet'in, sadece piyango ya dayanan bir tiraj yerine «habere dayanan tiraj» yoluna gitmesi sağlanmıştır. Yıllardan beri ikramiyelerle okuyucu tutan Hürriyet'teki bu değişikliğe, yine Hürriyet'in kurucusu Sedat Simavi'nin büyük oğlu Haldun Simavi'nin giriştiği Günaydın Hareketi'nin sebep olduğu söylenmektedir. Günaydın, renkli ve bol resimli, az yazılı bir gazete olmakla kalmamış, aynı zamanda ucuz ve basit Gün, ve ciddi, haber ve yorumlu Aydın gazeteleri ile de desteklenmiştir. Bunlardan Gün, yayın hayatının ilk aylarında «sırtından geçindiği» Günaydın'ın yarısına yakın bir tiraj tutmuştur. Aydın'ın da ciddi ve korkusuz bir günlük gazete ihtiyacını karşılaması endişesi Haldun Simavi'nin küçük kardeşi Erol Simavi ve Ekibi'ni korkutmamıştır.

Basın âlemi, öntümüzdeki aylarda, bir dev gazetesinin kurucusunun iki oğlu arasındaki zorlu çekişmeye sahne olacağı benzenmektedir.

Hürriyet

12 SAYIYIMIZ

Başbakan istifasını geri almıyor

ERİM ŞAHSİ EŞYASINI KENDİ EVİNE NAKLETTİ

Makellel daha az vergi verecek

Namussu kamyon karakola girip teslim oldu!

İki milyon liralık kaçak mal otfrafa saçıldı

Boynu bükük Sebem

"Böylesine masum bir yavru lerk edilir mi?,"

Siyasi partiler bir hükümet baharından endişe ediyor

Ecevilçiler olağanüstü kurulları topluyor

Yeni yıl on il daha TV'ye kavuşuyor

Bir konser

İsmail Aşan

FARUK GÜVENÇ

Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının geçen haftaki konserinde Berlioz'un «Korsan» uvertürünü, Çaykovski'nin keman konçertosunu ve Richard Strauss'un «Ölüm ve Nurlanış» adlı senfonik şiirini dinledik. Orkestrayı «konuk şef» Prof. Gotthold Ephraim Lessing yönetiyordu, solist İsmail Aşan'dı.

Yirmiliç yaşındaki İsmail Aşan'ın olağanüstü yeteneklerinden çok söz etmişimdir. Bu gencin gerçekten büyük kolaylıkları, büyük kaliteleri var; ama ne yazık ki son yıllarda bir duraklama, hattâ bocalama dönemine girdi. Kemancı olarak doğmuş birisinin kendinden bekleneni verememesi, üstün yetenekleri bulunduğu halde başarısız icralar çıkarması beni çok üzüyor. Bir yandan da, doğru yollardan giderse başarıdan başarıya koşacağına yürekten inandığım bir genci kırmadan, eleştiricilik görevimi yerine nasıl getirebilirim diye düşünüyorum ve elim kolum bağlanıyor.

Bence İsmail Aşan ilk yanışı, bu yıl programına Çaykovski'yi almakla yapmış. En ünlü kemancıları bile ürkün bu demir leblebi, sanat hayatına yeni atılmış, daha hiçbir uluslararası yarışmaya katılmamış, sahnede pişmemiş bir genci kolaylıkla ezabilir. Nitekim öyle de oldu. Solistin Çaykovski için ne tekniği yeterli gözüktüyordu, ne de oturmuş sağlam bir entonasyonu vardı; bütün bunların üstüne sahne heyecanı da binince ortaya şaşırmalı, kopmalı, koşmalı, öğrenci işi bir konçerto çıktı. Hele kadans, olacak gibi değildi; küçücük bir ton, biraz yüklenince kırılan sesler ve İsmail Aşan'a yakışmayacak bir teknik bocalama...

Burada, sırası gelmişken, genç solistimizin elindeki kemana beğen-

mediğimi söyleyeyim; ama suç kemandamı, çalanda mı; bu noktayı da oturduğumuz koltuktan aydınlatmamıza imkân yoktur. Ne olursa olsun, İsmail Aşan'ın, serinkanla durumunu şöyle bir gözden geçirmesinin zamanı gelmiştir sanırım. Bu çöküntünün mutlaka bir nedeni vardır; ya olağan sanatçı bunalımları, ya çalışmama, çalışmama gibi bir neden. Ve İsmail Aşan, mesleğini yüzakıyla sürdürmek, çalgıcı kalabalığı içinde kaybolup gitmemek istiyorsa bu nedeni ortadan kaldırmak zorundadır.

...ve altın yumurtlayan tavuk

Konser, Berlioz'un canlı, parlak, hattâ virtüözca çalınan «Konser» uvertürüyle başladı. Prof. Lessing sahneye çıktığı zaman müzikseverlerin yaptığı sıcak sevgi gösterisi, ancak konser sonlarında duymaya alıştığımız uzun alkış gerçekten göz yaşartıcıydı. Demek ki Ankara dinleyicisi Lessing'siz geçen bir yılın sonunda emektar şeflerinin değerini daha iyi tartabilmiş, daha iyi anlamıştı. Programdaki son eser, yani «Ölüm ve Nurlanış», Prof. Lessing'e eşsiz vuruş tekniğini, olgun yorumcu gücünü tekrar gözler önüne sermek fırsatını verdi. Son akor salonun duvarları arasında sönüp kaybolunca, nefesi kesilmiş dinleyiciler, önce ellerini kaldırıp birbirine vuracak gücü bile bulamadılar kendilerinde. Bu eser daha iyi sendirilebilir mi, bilmiyorum. Orkestranın temiz, dikkatli çalışması Lessing'in büyük soluğu ile birleşince, ortaya, herhalde uzun yıllar unutamıyacağım bir yorum çıktı. Ve, bu kadar iyi bir şefin tapusu cebimizdeyken ne yaptık, ne ettik de, hangi basiretsiz yüzünden Lessing'i Türkiye'den kaçırdık, diye düşündüm. Bizler, altın yumurtlayan tavuğu kesmekte yektayızdır.

bir opera

Tencerelerle kapıklar

Geçen cumartesi gecesi La Traviata temsilinde benim için en güzel sürpriz, soprano Sevim Çıdamlı oldu. Bayan Çıdamlı'yı bu kadar büyük ve önemli bir rolde hiç seyretmemiştim. Sanatçının hem sesi güzel, hem (nefes kontrolünün zayıflığına rağmen) tekniği iyi, hem de tizleri ile pesleri arasında her şarkıcıda bulunmayacak bir denge var. Tek kusuru,

bazen detone olması. İkinci perde-deki Baba-Violetta düeti, bu yüzden, dinleyicilere azap oldu, soğuk ter döktürttü. Ben, bu kadarcık kusura kadı kızında da bulunur, dedim ve operanın sonunda, gecenin yıldızını içtenlikle alkışladım. Sevim Çıdamlı'ya sadece, son perdede Giorgio'nun mektubunu okurken ve ölmeden önce daha tabii konuşmasını, insanın tüylerin diken diken eden dramatik sesler çıkarmamasını, birinci perdedeki aryanının hızlı bölümünde nefes almak için vakit kaybedip de orkestradan ayrılmamasını salık veririm.

Cumartesi gecesi Alfredo rolüne, bir ara gece küplerinde şarkı söylemiş, sonra kürçü dükkânına dönmüş tenorlarımızdan Pekin Kırgız çıkmıştı. Güzel, lirik bir sesi ve acemice bir söyleyişi var Kırgız'ın. Zaman zaman o da detone oluyor ve tizlerde bağırıyor. İhtiyar babayı oynayan Mete Uğur ise geçen gece her zamanki gibi genç, dinç ve yakışıklıydı, her zamanki gibi kopuk söylüyordu ve tizlerde her zamanki gibi bağırıyordu. Yakışıklı ihtiyar, temsilin sonunda en fazla alkışlanan kişi oldu; her zamanki gibi. Traviata'yı sahneye Lucio Chivarelli ile Lamberto Puggelli koymuş. Üçüncü perdede baleye, çingenelere uyacak üç dördümlük müzikle ispanyol dansı yaptırınca ve Violetta'nın öksürük seslerini dördüncü perde prelüdünün üstüne bindirince, bu baylar herhalde müzikten hiç anlamıyor, diye düşündüm. Prelüd ile ilk sahne arasında perdenin açılırken çıkaracağı sesi sokup havayı bozmak istemezseniz perdeyi önce açar ve o nefis orkestra eseri boyunca sahneyi karanlık tutabilirsiniz. Ama, anlaşılın, italyan dostlarımız, Traviata'nın sonunda öksürüklü, hıçkırıklı bir arap filmi çevirmek istemişler. Üçüncü perdenin başındaki maskeleleri güzel bir soyutlama sayabiliriz; eğer dekorların üslubuna, sahneye koyuşun genel çizgisine aykırı düşmeselerdi...

Vâkıa o teneke orkestra dramatik gelişime yeterince katılamıyordu, bazen de sahneden kopuyordu ama, cumartesi gecesi bir aferini de orkestra şefi Sabahattin Kalender hakettiği; ben, özellikle prelüdlere yorumunu beğendim. Ayrıca, unutmayalım ki, ıspanaktan bu kadar yağ çıkar.

Mikado'nun çöpleri

Arı tiyatronun örneği

ÖMER ATILÂ

Milyonların içinde iki insan. Bir kadınla bir erkek. Us ile duygu. Birbirini tamamlayan, karşı ağırlıklarıyla birbirini dengeliyen iki oyun kişisi ve oyun malzemesi. Bir dramatik yapı için çok elverişli araç ve gereçler. Yazarın somuttan soyuta kolayca geçebilmesini sağlıyor. Aslında Melih Cevdet Anday, soyut düşünceleri için somut oyun kişilerini kullanıyor. Yani tersine bir tutumu var oyunun bu bakımdan.

Bir raslantı sonucu tanışır Erkek'le Kadın. Erkek, karlı bir gecede sokakta kucagında çocuğuyla bekleyen Kadın'a rastlamasaydı, belki de ikisi de donacaktı, ya da bir başka raslantı olacaktı. Ama bu raslantıdan sonra herşey belirli düzenli bir oluşum gösterir. Çünkü Erkek de, Kadın da, istem gücü olan varlıklardır. Hattâ, onları karşılaştıran raslantıdır ama tanıştıran, konuşmaya iten bir ihtiyaçtır: Erkek'in konuşma ihtiyacı, Kadının sığınma. Karşılıklı, fakat tek başına bir konuşmayı sürdürürler iki saat boyunca. Sabah olurken, artık, ikisi de, tanıştıkları zamankinden ayrı iki insandır. Erkek, Kadın'a, «kendi yüzüne bakma»yı, yeni şeyler görmeyi öğretmiştir. Bin-

NIHAT AKÇAN — GÜLGÜN KUTLU

Başarılı bir uygulama

lerce kez baktığı kendi yüzünde yeni şeyler görmeyi öğrenmiştir. Kadın. Kendini mutlu sanan Kadın, o güne kadar var olmasını hep başkalarının isteklerine bırakmıştı. Ama bu kez, bir defa da olsa, kendi olmak istemiştir. Bu, bir «seçme» dir. Seçme yapmasını öğrenen bir varlıktır o artık. Erkek'e gelince, oyun sırası ona gelmemiştir. Sıra kendisine gelmediği için oyunu Erkek kazanamamıştır. Ama ona da sıra gelecektir. Çünkü bu oyun tek başına oynanmaz. İki kişiyle oynanan bu oyunda iki oyuncu da birşeyler kazanmıştır. Hiç değilse, bir

teşekkür. Ama belki de, çok şey... Örneğin, doğan günden vuran maviliği birlikte seyretmek, hiç değilse...

Duygusal bir doyumla bitime ulaşıyor oyun. Temelinde us bulunan bir oyunda duygusal yoğunluğun böylesi, usta bir ozan işidir. Mikado'nun Çöpleri, kolay bir oyun değil, sıradan bir oyun da değil. Bir bakıma, dramın temel öğelerine indirgemiş işi yazar. Bu açıdan bakılınca, arı tiyatronun bir örneği de sayılabilir. İki oyun kişisi ve diyalogla kurulmuş sağlam bir dram.

Oyunu Yeni Sahne'de Tarık Leventoğlu sahneye koymuş. Doğru bir yorum, başarılı bir sahne düzeni. Özellikle iyi bir oynanış bütünü. Gülgün Kutlu ile Nihat Akçan'ın yorumları ve uygulamaları doyurucu.

Leventoğlu'nun yaptığı dekorların da başarılı olduğunu belirtmek gerek. Özellikle, oyunun başındaki kar sahnesi.

Özetle diyebiliriz ki, Melih Cevdet Anday'ın oyunu, Devlet Tiyatrosu'nun dağarcığına yaraşan bir oyun; mevsimin başarıyla sahneye konulmuş ve oynanmış oyunlarından biri.

Ankara'daki oyunlar

- ◇ **Büyük Tiyatro**
Damdaki Kemancı
Dördüncü Murat
Becket
Yapı Ustası
- ◇ **Küçük Tiyatro**
Gömü
Mektup (Çocuk oyunu)
- ◇ **Altındağ Tiyatrosu**
Sarı Naciye
Ne Güzel Şey

- ◇ **Ankara Kardeş O.**
Acılı Toprak
- ◇ **Mithatpaşa Tiyatrosu**
Ağaçlar Ayakta Ölür
Fareler ve İnsanlar
- ◇ **Ankara Sahnesi**
Almanya Defteri
Yeni Sahne
Mikado'nun Çöpleri
- ◇ **A. Tiyatrosu**
Dünkü Çocuk

Suçlular geçiti

HINCALULUC

19 Nisan Çarşamba gecesİ:

Beşiktaş-Ankaragücü maçı biteli birkaç dakika olmuş. Hemen sahaya koşan Gündüz Kılıç ve Necmi Mutlu, Beşiktaşlı futbolcuları soyunma odasına götürmek için toparlıyorlar. Vedat aradan sıyrılıyor ve kolundan tuttuğu Sanlı'ya saha kenarında hakemleri bekleyen saha komiseri Çetin Şahiner'i gösteriyor. İki birden Şahiner'e saldırırlarken ortalık karışıyor. Sonra diğerleri, Ergün, İhsan, Mustafa, Zekeriya ve ötekiler şeref tribünü önünde adam kovalamağa başlıyorlar. Toplum polisi, önlerine gelen herkese saldıran Beşiktaşlıları, feci bir olayı önlemek için yaka paça soyunma odasına giden tünele sokuyor. Başta Ergün olmak üzere tribünlere de el hareketleri yapan ve küfürler savuran bu futbolcuların tahriklerine seyircinin kapılması ve saha içinde, linçe varabilecek tehlikeli bir durum toplum polisinin bu sert tutumu ile önleniyor.

Beden Terbiyesi Genel Müdürü İsmail Hakkı Güngör, «Bu, spor değil bir rezalettir» diye haykırıyor.

20 Nisan Perşembe sabahı:

Gazeteler ertesi sabah olayı büyük başlıklarla bildiriyorlar:

«Beşiktaş Tribünlere, Ankaragücü kupaya tırmandı..»

«Bu spor değil..» (Tercüman)

«Beşiktaşlı futbolcular sahada adam kovaladı (Milliyet)

«Unutulmayacak çirkin tablo..» (Hürriyet)

«Maçtan sonra hakeme ve görevlilere saldıran Beşiktaşlılar Sahaya arenaya çevirdiler. Azgın boğalar gibi saldırdılar» (Günaydın)

«Herkes saldırdılar..» (Barış)

Bazı gazeteler tiraj endişesi ile İstanbul baskılarında değişiklikler yapıp, olayı Beşiktaş açısından verdiler ama, Ankarada yayınlananları, Beşiktaşlı futbolcuların maçtan son-

ra görevli görevsiz herkese saldırarak, Türk sporuna çirkin bir tablo çizdiklerinde birleştiler.

21 Nisan Cuma öğleden sonra:

Olayla ilgili raporları birleştiren, şahitleri dinleyen futbol federasyonu, Beşiktaşlı Vedat, Mustafa ve Ergün'ü idari tedbirli, İhsan'ı tedbirsiz olarak ceza heyetine sevketti, Federasyonun ceza heyetine verdiği diğer iki kişi, Beşiktaş yöneticisi Coşkun Ergün ve oyundan atılan Ankaragüçlü Abdullah'tı.

22 Nisan Cumartesi sabahı:

Beşiktaş klübü yöneticileri ve Beşiktaşlı yazarlar, basına ve teşkilata karşı ağır bir hücum kampanyasına giriştiler. Gayelerini Beşiktaş klübü sözcüsü Mehmet Üstünkaya açıkladı: «Maçın tekrarını sağlamak».

Perde önündeki bu hayal gayenin gerçek yönü ise kulislerde kulaklara fısıldandı:

«Beşiktaş büyük klüptür. Ne kadar çok gürültü koparırsak Merkez Ceza Heyeti'ne o kadar tesir eder, az ceza ile yakayı kurtarırız.»
Ya Öteki Suçlular

Geçen hafta Türk spor kamununu en çok meşgul eden olayın hikayesini bir film senaryosu gibi özetledik. Yazdıklarımız gözle görülen, elle tutulan olaylardı. Bu olaylar içinde, Ergün, Vedat, İhsan ve Mustafa başta olmak üzere Beşiktaşlı futbolcuların suçlulukları su götürmezdi. Yaptıkları suçun karşılığı ise, Ceza Yönetmeliğinin 40'inci maddesinde «Toplu halde saldıranlar için ceza müebbed boykot» diye kayıtlı bulunuyordu. Aynı yönetmeliğin 16'ncı maddesi, Beden Terbiyesinin bir görevlisine tek başına dahi olsa saldırının cezasının müebbed boykot olduğunu açıkça kaydediyor ve hafifletici sebepler vukuunda, boykotun 3 yıla indirilebileceğini yazıyordu. Vedat, Ergün, İhsan ve ötekiler için ceza kurulunun en insafı kararı, işte bu «asgari üç yıl» olmalıydı.

Ya diğer suçlular

Türk sporuna leke süren bu futbolcuların en ağır şekilde ceza görmeleri gerekliydi ama, olayların tek suçlusu onlar mıydı?

Yazımızın başındaki senaryo 19 nisan çarşamba gecesİ başlamıştı. Oysa olayların temelleri çok çok öncesinden atılmamış mıydı? İşte size olayın ceza görmesine imkân olmayan suçluları:

SUÇLU 1: MERKEZ HAKEM KOMİTESİ:

Maça Muzaffer Sarvan'ı hakem tayin eden komite olayların hazırlanmasında baş rolü aldı. Muzaffer Sarvan, toplu olayların çıktığı maçların hakemi olarak şöhret yapmış kişiydi. Yıllar önce, hiçbir önemi olmayan dostluk maçında Fenerbahçe ve Galatasaraylı futbolcular, Cumhurbaşkanının önünde yumruk yumruğa girip ceza heyetini boylarken hakem Muzaffer Sarvan'dı. Bir Fenerbahçe-Gençlerbirliği maçında, yedi Fenerbahçeli'nin aynen Beşiktaşlılar gibi herkese saldırdığı ve ceza heyetine gittiği maçta hakem gene Muzaffer Sarvan'dı Muzaffer Sarvan futbol kaidelerini iyi bilen, ancak otorite kuramayan ve seyircinin, takımların itirazları ile heyecanlanıp, maçın yönetimini elinden kaçırın adam olarak biliniyordu. Muzaffer Sarvan üstelik iki aydan beri Ankara Bölgesi hakemiydi. Bu durum Sarvan'ın tarafsızlığına tesir etmese bile, maçtan sonra Beşiktaş'ın itirazı için iyi bir bahane olurdu. Nitekim oldu da. Muzaffer Sarvan oyunun başından itibaren heyecanlıydı. İlk anlarda düdüklüleri açıkça Beşiktaş lehine, iken, seyirci aleyhine tezahürata başlayınca, bu defa durum tersine döndü. Oyun elektriklenince de, hiçbirşey çalamadı. Bu çalamadıklarının içinde oyunun kaderi olan anlar vardı. Coşkun'un şutu, kalenin bir metre içinden çıkarılmış, Sarvan golü çalamamıştı. Dönen topu Zekeriya rahatça uzaklaştıracakken, Coşkun (Bu televizyonda açıkça görülmüştür) Zekeriya'yı bir güreşçi gibi kol çekerek savırmış ve Sakıp boş kaleye Beşiktaş'ı eleyen golü atmıştı. Sarvan bu faultü de çalamamıştı. Nihat'ın elle attığı golde, yan hakemin ikazı ile entbolü vermiş, fakat kendi gözü önünde. İsmail'in Nihat'ı biçmesinde düdük çalamamıştı. Ankaragücü'nün 2-0 galip oynadığı son 5 dakika içinde, Ankaragücü alevhine üç faul atışı yaratmış, 18 içinde ortalan bu toplarda, hem de ofsayt pozisyonundaki üçer Beşiktaşlı Aydın'ı ezerlerken, ne faulleri, ne ofsaytları çalamamıştı. Bu pozisyonlarda, Beşiktaşlılardan biri. Aydın'ın değil, topun üzerine gitmeği düşünseydi, Beşiktaş mutlak surette kendisini dömifinalist yapacak golü kazanırdı. Ancak ondan sonra ne gibi olayların çıkacağını da artık

allah bilirdi. Merkez Hakem Komitesi işte bu Sarvan'ı maça koymakla, olayların temelini ilk harcı koymuştu.

SUÇLU 2 : MERKEZ CEZA HEYETİ : Başlangıcından bugüne verdiği cezalarda, büyük klüp, büyük şehir futbolcularını şımartan, bu kuruldu. Adı duyulmadık Anadolu klübünün oyuncusu seyirciye el salladı diye müebbed boykot alırken, şortunu indiren meşhur sporcuya 3 aylık cezayı kafi görenler, büyük takım oyuncularının «bize ceza veremezler» tutumu içine girmelerine sebep olmuşlardı. Merkez Ceza Kurulu'nun suç ve ceza arşivlerinin şöyle bir karıştırılması, aynı suçta, klübe ve futbolcuya göre, bir aydan, ebedi boykota kadar nasıl cezalar verildiğini ortaya çıkaracaktı. O kadar uzağa da gitmeğe lüzum yoktu. İlk Ankaragücü Beşiktaş maçında Yusuf ile Erman'ın birbirlerini nasıl yumrukladıklarını milyonlarca göz televizyonda izlemişti. Ceza yönetmeliğinin 49 uncu maddesi ise bu suçun cezasını «6 aydan-üç yıla kadar» olarak belirliyordu.

Beşiktaş-Ankaragücü maçının oynandığı gün, Merkez Ceza Heyeti 6 ay ceza verilmesi gereken bu iki futbolcu hakkında Futbol Federasyonunca alınmış idari tedbir kararını kaldırdığını ilân etti. Böylece, yönetmelikte asgari altı ay cezayı gerektiren ve küçük futbolculara çekinmeden verilen cezanın, Yusuf ve Erman için, Galatasaraylı Mehmet'te olduğu gibi, iki veya üç maçla geçiştirileceği ifade edilmişti. Ceza göreceğine, en azından hakkettiği oranda ceza göreceğine inancı olmayan futbolcunun kuralları ihlal etmesi ve şımarması herhalde fazla gariipsenmemeliydi.

GÜNDÜZ MERDİVENLERDE : Olayın devamı

SUÇLU 3 : FUTBOL FEDERASYONU : İlk Beşiktaş-Ankaragücü maçında olay çıkaran ve herkesin gözü önünde Selçuk'u yumruklayarak hastahanelik eden Vedat'a (ki bunun da cezası 51 inci maddede 3 aydan iki yıla kadar olarak kayıtlıdır) sadece ihtar cezası verdiğini açıklayan ve onu Ceza Heyetine sevketmeyi dahi gerekli görmeyen Futbol Federasyonu, büyük klüp futbolcularını himayesi altına aldığı göstermişti. Ceza heyetine sevkedilmeyen Vedat, bir sonraki maçta olayların başrolüne çıktıysa, şimdi bunda tek suçunun Vedat olduğu söylenebilir miydi? Osman'ın dopingten kaçmasını örtbast eden, Mehmet hakkında idari tedbir kararı almayan Futbol Federasyonunun bu tutumunun, Beşiktaşlı futbolcuların, içlerinde ceza alma korkusu olmaksızın önlerine gelen herkese saldırmalarında rolü yok muydu?

SUÇLU 4 : KLÜP YÖNETİCİLERİ : Oyundan atılan futbolcuya 1500 lira ceza vereceğini, sezon başında bildiren sonra da bu cezanın Yusuf için uygulanmayacağını açıklayan Gündüz Kılıç ve Beşiktaş Yönetim Kurulu futbolcuların disiplin dışına itilmelerinde suçlu değiller miydi?

SUÇLU 5 : BASIN : Tiraj endişesi ile büyük klüplerin üzerine gitmeyen, onları eleştirmeyen, avni maçı Ankara baskısında sarı-lacivert İstanbul baskısında siyah-be-yaz kalemle yazan biz spor yazarları, işlerin bu hale gelmesinde, en azından vicdanı sorumlu değil mi idik?

Ergün'e, Vedat'a ve ötekilere, her zaman olduğu gibi ufak cezalar verip bu olayı da unutacağız. Ama bu türden yeni yeni olayların hergün olabileceğini hiçbir zaman aklımızdan çıkarmayacağız.

TARTIŞMA SÜRÜYOR : Burası sözde, bir futbol sahasıdır

